ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 72ον **ΜΑΡΤΙΟΣ, 1936.** **Ἀριθ. 3**

Ο ΚΡΑΒΒΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΥΤΙΚΟΥ

«Ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει». (Ἰωάν. ε΄. 8.)

Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ ἀναγνώστης τῆς ἱστορίας ταύτης δὲν ἐννοεῖ διατὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀφοῦ ἐθεράπευσε τὸν παραλυτικόν, τὸν διέταξε νὰ σηκώσῃ τὸν κράββατόν του καὶ νὰ φύγῃ ἐκεῖθεν. Βαθύτερον ὅμως ἐξετάζοντες τὸ πρᾶγμα, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς ἔδωκε τὴν διαταγὴν ταύτην.

α) ***Διὰ νὰ διαπιστωθῇ καὶ ἀποδειχθῇ ἡ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ.*** Βεβαίως θὰ ἦτο ἀρκετὴ ἀπόδειξις τὸ νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ περιπατήσῃ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὅλος ὁ κόσμος ἔβλεπε κατακείμενον καὶ ἀνίκανον ὄχι μόνον νὰ περιπατήσῃ ἀλλὰ καὶ νὰ ξεγλυστρήσῃ κἂν ἀπὸ τὸ στρῶμά του εἰς τὸ ὕδωρ τῆς κολυμβήθρας. Ἀλλ᾿ ἐὰν οἱ περιεστῶτες τὸν ἔβλεπον ὄχι μόνον νὰ περιπατῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ φορτώνεται τὸ στρῶμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατέκειτο, θὰ ἐπείθοντο ἀκόμη περισσότερον περὶ τῆς πραγματικότητος καὶ τῆς τελειότητος τῆς θεραπείας του. Καὶ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπετελέσθησαν πάντα ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων καὶ κατὰ τρόπον ὄχι ἱεροκρύφιον ἀλλὰ φανερὸν καὶ ἀναμφισβήτητον. Ἡ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις τοῦ νεανίσκου τῆς Ναΐν ἐγένετο ἐνώπιον συρροῆς ἀνθρώπων, οἵτινες παρηκολούθουν τὴν κηδείαν. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαείρου ἐπίσης διεπιστώθη ὑπὸ πλήθους αὐτοπτῶν μαρτύρων. Ὁ τυφλός, οὗτινος ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἦτο ἐκ γενετῆς τυφλός, ὡς ἐμαρτύρησαν αὐτοὶ οἱ γονεῖς του. Ὁ παραλυτικὰς οὗτος τῆς κολυμβήθρας Βηθεσδὰ κατέκειτο ἐκεῖ 38 ἔτη· τὸν ἐγνώρισαν χιλιάδες καὶ πάμπολλοι ὑπῆρξαν μάρτυρες τῆς θεραπείας του. Ἀλλ᾿ ἀκόμη περισσότερον θὰ ἐπείθοντο περὶ τῆς θεραπείας του, ὅταν τὸν ἔβλεπον φορτωμένον τὴν κλινοστρωμνήν του.

(β) ***Διὰ νὰ τὸν διδάξῃ νὰ ἦναι οἰκονόμος καὶ νὰ μὴ σπαταλᾷ τίποτε.*** Ὁ κράββατός του βεβαίως δὲν ἦτο μεγάλης ἀξίας· ἓν μικρὸν στρῶμα καὶ ἴσως ἕνα κάλυμμα (χράμι) κατὰ τοῦ ψύχους. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ σπαταληθῇ. Μετὰ τὸ θαῦμα τῆς θρέψεως τῶν πεντακισχιλίων, ὁ Κύριος ἡμῶν διέταξε «Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται» (Ἰωάν. ς΄. 12). Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἦναι γενναιόδωροι, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποφεύγουν τὴν σπατάλην. Δὲν πρέπει νὰ ἀγαποῦν τὸ χρῆμα, ἀλλὰ νὰ δίδουν πᾶν ὅ,τι δύνανται εἰς ἀνακούφισιν τῆς πτωχείας καὶ ἐνδείας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Συνάμα ὅμως πρέπει

νὰ δίδουν μετὰ φρονήσεως, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι τοῦ χρήματος, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐνεπιστεύθη ὁ Θεός, ὥστε ἀπ' αὐτὸ τίποτε νὰ μὴ σπαταληθῇ, ἀλλὰ νὰ δοθῇ ὅπου καὶ ὅπως πρέπει. Πολλάκις βλέπομεν πτωχοὺς σπαταλῶντας ἀσκόπως τὸ ὀλίγον χρῆμα ποῦ ἔχουν, καὶ ἀγοράζοντας περιττὰ πράγματα, ἐνῷ ἔχουν τόσας πραγματικὰς ἀνάγκας. Τοὺς τοιούτους πρέπει νὰ νουθετῶμεν, ἐξηγοῦντες εἰς αὐτοὺς τὸ καθῆκον τῆς λογικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς φρονίμου διαθέσεως τοῦ χρήματος. Καὶ τὰ τέκνα μας πρέπει νὰ διδάσκωμεν τὴν αὐτὴν φρόνησιν καὶ ἀποφυγὴν σπατάλης.

(γ) ***Διὰ νὰ ἔχῃ ὁ παραλυτικὸς τὸν κράββατον ὡς διαρκὲς ἐνθύμιον τῆς θεραπείας του.*** Εἰς τὸν οἶκον του ὁ παραλυτικός, βλέπων τὸν κράββατον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔμεινε κατάκοιτος 38 ἔτη, θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτόν: «Ἐκεῖ ἐπέρασα 38 ἔτη τῆς ζωῆς μου ταλαίπωρος, ἀβοήθητος, ἀπηλπισμένος καὶ ἔλεγον, Ἀπωλέσθη ἡ δύναμίς μου καὶ ἡ ἐλπίς μου ὑπὸ τοῦ Κυρίου. Ἡ ψυχή μου ἐνθυμεῖται ταῦτα ἀκαταπαύστως καὶ εἶναι τεταπεινωμένη ἐν ἐμοί. Τοῦτο ἀνακαλῶ εἰς τὴν καρδίαν μου· ὅθεν ἔχω ἐλπίδα» (Θρῆν. γ'. 18, 21). Ὁ λαὸς Ἰσραὴλ ταχέως ἐλησμόνησε τὰ ἔργα καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου, ὅσα ἔπραξεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐν τέλει ἀπερρίφθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν αὐτὴν λησμοσύνην εἴμεθα ὅλοι ἐπιρρεπεῖς, καὶ πρέπει νὰ προσέχωμεν νὰ ἐνθυμώμεθα τὰς πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας καὶ εὐλογίας τοῦ Θεοῦ.

(δ) ***Διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν τοῦ παραλυτικοῦ.*** Τὸ νὰ σηκώσῃ τὸν κράββατόν του δὲν ἦτο πρᾶγμα δύσκολον, διότι ἓν μικρὸν στρῶμα καὶ ἓν κλινοσκέπασμα δὲν εἶχον μεγάλο βάρος. Ἀλλὰ συνέπεσεν ἡ θεραπεία του νὰ γίνῃ ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, ὁπότε ὁ Μωσαϊκὸς νόμος δὲν ἐπέτρεπε κανὲν ἀπολύτως ἔργον. Καὶ διὰ τοῦτο ἤξευρεν ὁ παραλυτικὸς ὅτι, ἂν ἐξετέλει τὴν διαταγὴν τοῦ Ἰησοῦ, θὰ ἀπεδοκιμάζετο σφοδρῶς ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν συμπολιτῶν του καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἔθνους του, ὡς παραβάτης τοῦ ἱεροῦ νόμου καὶ τῶν «πατρίων». Καὶ πράγματι, ἀμέσως οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν, δι' ἧς ἐθεραπεύθη ὁ ἀσθενῶν, τὸν ἤλεγξαν σφοδρῶς διὰ τὴν ἄρσιν τοῦ κραββάτου ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου· καὶ μαθόντες ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ὁ θεραπεύσας αὐτόν, ἐζήτουν νὰ θανατώσωσιν Αὐτόν, διότι παρέβαινε τὸ Σάββατον.

Εἶναι διδακτικὴ καὶ τοῦ θεραπευθέντος ἡ ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἐπικριτάς του: «Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει». Ὁ Χριστιανὸς δὲν εἶναι ἁρμόδιος νὰ συζητῇ καὶ νὰ κρίνῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου του· αὐτοῦ καθῆκον εἶναι ἁπλῶς ἡ ὑπακοή. Καὶ ἐὰν ἡ ὑπακοὴ προσκρούῃ εἰς τὰς ἀντιρρήσεις καὶ ἀντιλογίας τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων, ὁ Χριστιανὸς δὲν ἔχει εἰμὴ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν διαταγὴν τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἐλευθερωτὴς καὶ Θεραπευτὴς τῶν ψυχῶν μας καὶ εἰς Αὐτὸν ὀφείλομεν νὰ ὑπακούωμεν. Αὐτὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ζήσωμεν ἡμεῖς εἰς Αὐτόν. Αὐτὸς δὲ λέγει πρὸς ἡμᾶς· «Ἐὰν Μὲ ἀγαπᾶτε, τὰς ἐντολάς Μου φυλάξατε!»

ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΟΣ

«Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν». (Ἰακώβ. δ'. 6).

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει ὑπερήφανος, διότι εἶναι πεπτωκώς, καὶ γεννᾶται ἔχων τὴν πρὸς αὐτολατρείαν τάσιν. Ἐὰν διετέλει ἐν ᾗ καὶ ἐπλάσθη καταστάσει, ἀναμφιβόλως θὰ ἦτο ταπεινός, διότι βλέπει ὅτι εἶναι ἁπλοῦν πλάσμα, καὶ ὅτι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ τυγχάνουσι περιωρισμέναι, καὶ περιωρισμένος ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξωλίσθησεν εἰς ἀποστασίαν, ἔχει ὑψηλὴν περὶ ἑαυτοῦ ἰδέαν ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης πνευματικῆς αὐτοῦ τυφλώσεως καὶ διαστροφῆς. Ἂν μὴ ὑπῆρχον ἄλλαι ἀποδείξεις τοῦ γεγονότος τῆς πτώσεως, ἡ ὑπερηφανία τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἦτο ἀπόδειξις αὐτοῦ ἀρκετή.

Φαίνεται ὅτι ἡ ὑπερηφανία ὑπῆρξε τὸ πρῶτον καὶ θεμελιῶδες ἁμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου,—ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἐγίνετο ὡς Θεός· καὶ ἐκ τοῦ ἁμαρτήματος τούτου ἐπήγασεν ἡ ἀπιστία πρὸς τὴν ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ ὅτι, καθ' ἣν ἡμέραν παρέβαινε τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, ἐξάπαντος θὰ ἀπέθνησκε· καὶ οὕτως ἐξηκολούθησεν ἡ ἔμπρακτος παράβασις, καὶ ἐπῆλθεν ἀκαριαῖος ὁ ἀπειληθεὶς θάνατος, ὁ πνευματικὸς θάνατος, ἡ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποξένωσις. Καὶ ὡς ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι καὶ ἡ τελευταία ἥτις καταλείπει τὴν ψυχὴν διὰ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Εἶναι διὰ ταῦτα σπουδαιοτάτη ἡ μελέτη τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἁμαρτίας ταύτης τῆς ῥιζικῆς, καὶ ἡ σύγκρισις αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρετὴν τῆς ταπεινοφροσύνης, καθ' ὅσον μάλιστα πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἀγνοοῦντες τί ἐστὶν ὑπερηφανία καὶ τί ταπεινοφροσύνη· τοσοῦτον ἀπατηλὸν εἶναι τὸ ἁμάρτημα τοῦτο καὶ τοσοῦτον ἀπατηλὴ κατέστη ἡ ἁμαρτωλὴ τοῦ ἀνθρώπου καρδία, ἐν ᾗ ὁ ὄφις οὗτος ἐμφωλεύει.

Α'. ***Τίς ὁ ὑπερήφανος καὶ τίς ὁ ταπεινός.*** Ὑπερήφανος εἶναι πᾶς ὅστις τρέφει ὑψηλὴν περὶ ἑαυτοῦ ἰδέαν, οἷον περὶ τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ, περὶ τῶν προτερημάτων, φυσικῶν ἢ ἐπικτήτων, καὶ μάλιστα περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀρετῆς. Οὕτως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς φαίνεται ποσὸν κοινὸν εἶναι τὸ ἁμάρτημα τοῦτο· διότι σχεδὸν ἀνεξαιρέτως πᾶς ἄνθρωπος κολακεύει καὶ θαυμάζει ἑαυτὸν διά τι προτέρημα, πολλάκις καὶ ἀνύπαρκτον, καὶ σχεδὸν τὸν πλειότερον λίβανον ἕκαστος καίει ἐνώπιον τοῦ ἰδίου του ἀγάλματος.

Ὑπερήφανος εἶναι ὁ μὴ συναισθανόμενος τὴν ἑαυτοῦ ἐνοχὴν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ὁ κρύπτων καὶ δικαιολογῶν τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ· ὁ μὴ κατανοῶν ὅτι εἶναι πεπτωκὼς καὶ φύσει ὑπόδουλος εἰς τὸ κακόν. Ὁ τοιοῦτος ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἀχθοφόρον ἐκεῖνον, ὅστις καθεσθεὶς ἐπὶ βαρελίου πυρίτιδος ἥναψε τὸ σιγάρον του καὶ ἐκάπνιζε μακαρίως, ἀγνοῶν ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ σιγάρου ἀποσειομένη τέφρα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἠδύνατο νὰ ἀνατινάξῃ καὶ διασκορπίσῃ αὐτὸν εἰς ἀναρίθμητα τεμάχια καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Ὑπερήφανος εἶναι ὁ ἀκούων ἢ ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον καὶ μανθάνων ὅτι ὑπάρχει Σωτὴρ παντοδύναμος καὶ ζῶν, ὅστις προσφέρεται νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν τρομερῶν αὐτῆς συνεπειῶν, ἀλλὰ νομίζων ὅτι αὐτὸς

οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει τοιαύτης σωτηρίας, ὥς ποτε οἱ Φαρισαῖοι, πρὸς οὓς εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι δὲν ἦλθε νὰ καλέσῃ δικαίους, ἀλλ᾿ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν (Μάρκ. β'. 17).

Ὑπερήφανος εἶναι ὁ ἀναγνωρίζων μὲν γενικῶς ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός, ἀλλὰ στηριζόμενος εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ καλὰς ἀποφάσεις περὶ ἀνορθώσεως καὶ προσεκτικωτέρας ζωῆς ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς συνήθως ποιοῦσιν οἱ μέθυσοι κατὰ τὴν πρωΐαν, ὅτε τὸ λογικὸν ἐπανέρχεται εἰς τὸν θρόνον καὶ κρίνει τὴν μέθην ὀλεθρίαν καὶ προβαίνει εἰς ἀπόφασιν ἀποχῆς ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς μέχρι τῆς ἑσπέρας, ἀλλὰ τότε ἐπανερχομένης τῆς δίψης, λησμονοῦνται καὶ καταπατοῦνται αἱ ἀποφάσεις, ἵνα ἀνανεωθῶσι τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν.

Ὑπερήφανος εἶναι ὁ μὴ δεχόμενος συμβουλάς, μάλιστα ἂν ἔρχωνται παρά τινος, ὃν θεωρεῖ κατώτερον ἑαυτοῦ· καὶ ὁ μὴ ὑποτασσόμενος εἰς τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοιαν περὶ τῆς ἐπιγείου αὐτοῦ ζωῆς ἀλλὰ χαράσσων αὐτὸς τὸ σχέδιον τοῦ μέλλοντος· καὶ ὁ πειρώμενος νὰ ἐπιδεικνύηται καὶ ἐπεκτείνηται ὑπὲρ ὅ,τι εἶναι ἢ δύναται. Τῷ ὄντι οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἐνδύονται ὑπὲρ τὸς δυνάμεις αὐτῶν, κοσμοῦσιν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των, εἰς ἐπιχειρήσεις ἐπιδίδονται ὑπὲρ τὸς δυνάμεις των, ἔργον ἀναλαμβάνουσιν ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των, καὶ πάντα ταῦτα διότι εἶναι ***ὑπερήφανοι.***

Ταπεινὸς δὲ εἶναι ὁ ἔχων ταπεινὴν ἰδέαν περὶ ἑαυτοῦ· ὁ μὲ ὑπερεκτιμῶν τὴν ἑαυτοῦ ἱκανότητα, μηδὲ φυσιούμενος περὶ τῶν προτερημάτων αὐτοῦ φυσικῶν ἢ ἐπικτήτων, μηδὲ κολακεύων ἑαυτὸν ἐπὶ ἀρετῇ. Τοιαύτη στάσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἑαυτὸν ἦν ἄγνωστος παρὰ τοῖς παλαιοῖς· δι' ὃ οὐδὲ λέξις συνήθης ὑπῆρχε παρ᾿ αὐτοῖς δηλοῦσα τὸ τοιοῦτον εὐγενὲς αἴσθημα· διότι ἡ λέξις ταπεινὸς ἐπὶ ἀνθρώπου ἐσήμαινε τὸν ὑπόδουλον ἢ τὸν εὐτελῆ καὶ χαμερπῆ, ὡς καὶ ἡ παρὰ Ρωμαίοις ἀντίστοιχος λέξις humilis.

Ταπεινὸς εἶναι ὁ ἀναγνωρίζων ὅτι εἶναι πεπτωκώς, καὶ ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ ἐκ φύσεως δὲν κατοικεῖ ἀγαθὸν (Ῥωμ. ζ'. 18)· ὁ συναισθανόμενος ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ εἶναι ἔνοχος ἕνεκα τῶν ποικίλων αὐτοῦ παραβάσεων καὶ ἁμαρτημάτων καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐνοχὴν ταύτην εἶναι παντάπασιν ἀνίκανος νὰ δώσῃ οἱανδήποτε ἱκανοποίησιν εἰς τὴν Θείαν δικαιοσύνην, καὶ ὅλως ἀνίσχυρος νὰ ἐκριζώσῃ ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν κλίσιν καὶ ἀδυναμίαν.

Ταπεινὸς εἶναι ὁ ἕτοιμος νὰ δεχθῇ καὶ ἀκολουθήσῃ πᾶσαν ὀρθὴν συμβουλήν. Ἡ μορφὴ αὕτη τῆς ταπεινώσεως δὲν εἶναι σπανία, ὁσάκις ἡ ὀρθὴ συμβουλὴ ἀναφέρεται εἰς πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐπὶ ταύτης στηρίζεται ἡ ἀπόκτησις γνώσεων ἢ ἐμπειρικῆς δεξιότητος εἰς οἱονδήποτε ἐπάγγελμα. Ὁ μέγας καλλιτέχνης τοῦ Μέσου Αἰῶνος Μιχαὴλ Ἄγγελος συχνάκις ἐπεσκέπτετο τὸ ἐν Ῥώμῃ Φλαβιανὸν ἀμφιθέατρον, τὸ ἄλλως καλούμενον Κολοσσιαῖον, λέγων ὅτι εἰσέτι ἐφοίτα εἰς τὸ σχολεῖον. Διὰ τῆς τοιαύτης ταπεινοφροσύνης ἐμορφώθησαν οἱ μεγάλοι ἐπιστήμονες καὶ οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι. Ἀλλὰ πόσον σπανία εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη αὕτη προκειμένου περὶ τῶν ζητημάτων τῆς πνευματικῆς ζωῆς!

Ταπεινὸς εἶναι ὁ ἀφιερούμενος ἐντελῶς εἰς τὸν Χριστόν, ὥστε ἡ ζωὴ αὐτοῦ

νὰ διευθύνηται ὅλως ὑπ' Ἐκείνου, καὶ παραδίδων ἑαυτὸν εἰς τὸν Κύριον, ὅπως τὸ θεῖον σχέδιον ἐκτελεσθῇ ἐν τῇ ἐπιγείῳ αὐτοῦ ζωῇ.

Β'. ***Στάσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ὑπερήφανον καὶ τὸν ταπεινόν.*** Πρὸς τὸν ὑπερήφανον ὁ Θεὸς ***ἀντιτάσσεται.*** Διὰ τί; διότι αὐτὸς πρῶτος ἀντιτάσσεται κατὰ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι πλάσμα, καὶ ἀδιαφορεῖ πρὸς τὸν Πλάστην. Εἶναι ἔνοχος, καὶ περιφρονεῖ τὸν Κριτήν. Εἶναι οὐτιδανός, καὶ ἐπαίρεται ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ φιλία καὶ συγκοινωνία μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὑπερηφάνου, ὅστις νομίζει ὅτι δὲν εἶναι ἁμαρτωλός, ἢ διϊσχυρίζεται ὅτι τὰ ἁμαρτήματα αὐτοῦ εἶναι μηδαμινὰ καὶ ἀνάξια λόγου. Ὁ Θεὸς εἰς τὸν τοιοῦτον θὰ δείξῃ πόσον ἀπείρως βαρεῖα εἶναι ἡ ἐνοχὴ καὶ τῆς ἐλαχίστης λογιζομένης παραβάσεως· διότι διὰ τὸ τοιοῦτον δὲν ὑπάρχει συγχώρησις· ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ ζητήσῃ αὐτήν.

Ἀντιτάσσεται ὁ Θεὸς πρὸς τὴν κούφην ἀξίωσιν τοῦ ὑπερηφάνου ὅστις φαντάζεται ὅτι ὑπεχρέωσε τὸν Θεὸν διά τινων ψευδοευργεσιῶν καὶ ἀγαθοεργιῶν δι' ὧν ἐπιδεικτικῶς εἰργάσθη ἵνα τύχῃ τοῦ ἐπαίνου τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀναγραφῇ ἔν τινι τιμητικῇ στήλῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Θὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ὅτι ἔλαβεν ἤδη ἐπὶ γῆς τὸν μισθὸν τῆς ἀγαθοεργίας ἡ δὲ ψυχὴ μένει γυμνὴ πάσης ἀρετῆς.

Ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται πρὸς τὰ σχέδια καὶ τοὺς σκοποὺς τῶν ὑπερηφάνων καὶ ἢ θὰ ἀφήσῃ αὐτὰ ἡμιτελῆ, ὥς ποτε τὸν πύργον τῆς Βαβέλ, ἢ ὅλως καὶ πρόρριζα θὰ ἀνατρέψῃ, ὡς τὰς διαφόρους μέχρι τοῦδε κοσμοκρατίας. Μὴ ὑπερηφανευθῇς, φίλε ἀναγνῶστα· διότι θὰ ἔχῃς ἀντιτασσόμενον τὸν Θεόν!

Ὁ Θεὸς ἀντιτάσσεται πρὸς τὰς ἐλπίδας τῶν ὑπερηφάνων· διότι, ἀφ' οὗ αἱ ἐπίγειοι αὐτῶν ἐλπίδες ἀνατραπῶσι καὶ γευθῶσι τῆς πικρᾶς ἀπογοητεύσεως, θὰ ἐξακολουθήσῃ μετὰ θάνατον ἡ αἰωνία ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποξένωσις, ἧς οὐδὲν πικρότερον ἢ ὀδυνηρότερον.

Ἀλλ' εἰς τὸν ταπεινὸν ὁ Θεὸς ***δίδει χάριν.*** Διὰ τί; διότι ὁ ταπεινὸς συνησθάνθη τὴν ἀνάγκην χάριτος ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ· ὡμολόγησεν ἑαυτὸν ἔνοχον καὶ προσέπεσεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ· ὡς ὁ πεινῶν ἐκτιμᾷ τὸν προσφερόμενον ἄρτον, οὕτως ὁ ταπεινὸς ἐξετίμησε τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ προσφερομένην σωτηρίαν· εἶναι λοιπὸν κατάλληλος δι' αὐτήν.

Δίδει ὁ Θεὸς χάριν εἰς τὸν ταπεινόν, διότι εὑρίσκει τὴν καρδίαν του ἀνοικτὴν καὶ ἑτοίμην νὰ δεχθῇ τὴν χάριν· οὕτω δὲ ὁ τοιοῦτος οὐχὶ μόνον ἅπαξ λαμβάνει τὴν χάριν τῆς ἀφέσεως, τῆς συμφιλιώσεως, τῆς ἀναγεννήσεως, ἀλλὰ διαρκῶς λαμβάνει τὴν χάριν τῆς ἐνισχύσεως, τῆς νίκης, τοῦ ἁγιασμοῦ. Ἀνοίγεται λοιπὸν εἰς τὸν ταπεινὸν στάδιον συνεχοῦς προόδου καὶ αὐξήσεως εἰς τὴν Χριστιανικὴν ζωήν.

Δίδει χάριν ὁ Θεὸς εἰς τὸν ταπεινόν, διότι οὗτος, συναισθανόμενος τὴν ἑαυτοῦ ἀνικανότητα καὶ σμικρότητα, παρέδωκεν ἤδη τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑποθέσεών του εἰς τὸν Θεόν· ἐτίμησε τὸν Θεὸν διὰ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ἐμπιστοσύνης, καὶ ὁ Θεὸς τιμᾷ αὐτόν, ἀναλαμβάνων νὰ διοικήσῃ τὰ κατ' αὐτὸν πρὸς τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ πρόσκαιρόν τε καὶ αἰώνιον συμφέρον.

Θὰ δοθῇ δὲ ἡ χάρις εἰς τὸν ταπεινὸν ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ μεγαλείῳ, ὁπόταν παρέλθῃ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἔλθῃ ἐκ δευτέρου ὁ Κύριος κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν Αὐτοῦ. Τότε ὁ ταπεινός, ὅστις ἔκυψεν εὐγνωμόνως καὶ ἔλαβε τὴν ἄφεσιν, εἰς οὗ τὴν καρδίαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰργάσθη τὴν ἀναγέννησιν χορηγοῦσαν τὴν νέαν ἐν Χριστῷ ζωήν, καὶ τοῦ ὁποίου τὰ βήματα ὡδήγησεν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ἴδῃ τὸν Κύριόν του πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ θὰ ἐξομοιωθῇ πρὸς Αὐτὸν (Ἰωάν. Α΄. γ΄. 2).

Γ΄. ***Βεβαιότης τῆς στάσεως ταύτης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ὑπερήφανον καὶ πρὸς τὸν ταπεινόν.*** Ἡ ἱστορία παρέχει ἡμῖν πλεῖστα παραδείγματα, ποιοῦντα ἀναμφίβολον τὴν στάσιν ταύτην τοῦ Θεοῦ. Κράτη μεγάλα ἀλλὰ ἐπηρμένα διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὴν ἰσχὺν κατέπεσον, καὶ ἄλλα μικρότερα καὶ ἧττον ἰσχυρὰ διεδέχθησαν αὐτά. Ἐν τῇ Ἄπω Ἀνατολῇ οἱ Σῖναι, τὸ πολυανθρωπότατον γένος ἐν τῷ κόσμῳ, ὑπερήφανον διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν πληθυσμόν, καὶ καυχώμενον ἐπὶ μακροχρονίῳ πατροπαραδότῳ πολιτισμῷ, κατεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ κατὰ πολὺ μικροτέρου γένους τῶν Ἰαπώνων. Ἡ μεγάλη Ρωσσικὴ αὐτοκρατορία μετὰ σύγκρουσιν κρατερὰν κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἡττήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ μικροτέρου καὶ κατὰ πολὺ νεωτέρου κατὰ τὸν πολιτισμὸν ἔθνους. Ἡ σιδηρᾶ πυγμὴ τῆς Γερμανίας κατὰ τὸν Παγκόσμιον Πόλεμον συνετρίβη ἐπὶ τοῦ ἄκμονος τοῦ συνασπισμοῦ κατωτέρων κατά τε τὴν πολεμικὴν παρασκευὴν καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην λαῶν· καὶ ἔτι δὲν ἔληξεν ἡ μακρὰ σειρὰ τῶν ἀπὸ τοῦ ὕψους κρημνιζομένων ὑπερηφάνων καὶ τῶν εἰς ὕψος ἀναβιβαζομένων ταπεινῶν. Διότι «ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσσεται, εἰς δὲ τοὺς ταπεινοὺς δίδει χάριν».

Ἐν τῇ καθημερινῇ ἡμῶν ζωῇ καὶ ἐν τῇ πείρᾳ τοῦ κύκλου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναστρεφόμεθα, βλέπομεν συνεχῶς ἐφαρμοζομένην τὴν ἀλήθειαν ταύτην. Οἱ ὑπερήφανοι καὶ εἰς ἑαυτοὺς ἔχοντες πεποίθησιν ἀμελοῦσιν ἢ παρατόλμως ἐνεργοῦσι καὶ πίπτουσιν· οἱ δὲ ταπεινοὶ καὶ τὰς ἰδίας ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίας γινώσκοντες, ἐργάζονται ἐπιμελῶς, καὶ βραδέως ἴσως ἀλλ' ἀσφαλῶς ὑψοῦνται καὶ εὐδοκιμοῦσιν. Ὡς καὶ ὁ μῦθος τοῦ ἀγῶνος δρόμου μεταξὺ λαγωοῦ καὶ χελώνης ἀποδίδει τὴν νίκην εἰς τὴν βραδυποροῦσαν μέν, ἀλλὰ συνεχῶς βαδίζουσαν χελώνην.

Ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς σωτηρίας ἀπερρίφθησαν ὡς ὑπηρέται οἱ ὑψηλόφρονες καὶ ἐχρησιμοποιήθησαν οἱ ταπεινοί. Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἵνα ὁ Λόγος γένηται σάρξ, ὑπῆρχον πολλαὶ ἡγεμονίδες καὶ πολλαὶ κόραι βασιλικῆς ἐκ τοῦ Δαυεὶδ καταγωγῆς, ἀλλ' ὁ Θεὸς πάσας ἀντιπαρῆλθεν, ἐξέλεξε δὲ τὴν ταπεινὴν Παρθένον Μαριάμ, ὅπερ καὶ ἐκείνη ἐν τῷ ὕμνῳ, ὃν ἐκ τῆς ὑπερεκχειλιζούσης αὐτῆς καρδίας ἀνέπεμψε πρὸς τὸν Σωτῆρα αὐτῆς Θεόν, ἐκφράζει διὰ τῶν λόγων «ἐκρήμνισε δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσε ταπεινούς» (Λουκ. α΄. 46, 52). Ὅτε δὲ πάλιν ὁ Κύριος ἐξέλεξε τοὺς μέλλοντας νὰ διαδώσωσι τὸ Εὐαγγέλιόν του μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἐκάλεσεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τοὺς πλατύνοντας τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνοντας τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν ὑπερηφάνους καὶ πομπώδεις κομπορρήμονας Φαρισσαίους καὶ Γραμματεῖς καὶ

Πρεσβυτέρους καὶ Ἀρχιερεῖς καὶ Νομοδιδασκάλους καὶ Ἀρχισυναγώγους, ἀλλὰ τοὺς μικροὺς καὶ ἀσήμους καὶ ταπεινοὺς ἁλιεῖς καὶ ὁμοίας κοινωνικῆς τάξεως Γαλιλαίους. Τὸ αὐτὸ δὲ φαινόμενον ἔκτοτε παρατηρεῖται, ὅτι τὸν ἀληθῆ καὶ ζῶντα Χριστιανισμὸν δέχονται οὐχὶ οἱ ἐπὶ ἀρετῇ ἢ σοφίᾳ ὑπερήφανοι, ἀλλ' οἱ γινώσκοντες τὴν ἁμαρτωλότητα καὶ τὴν εἰς τὰ πνευματικὰ ἀμάθειαν αὐτῶν καὶ προσπίπτοντες εἰς τὸν Θεὸν πρὸς συγχώρησιν, ἀνακαίνισιν καὶ πληροφορίαν· καὶ ἀληθεύει μέχρι σήμερον τοῦτο ὅπερ ὁ Ἀπόστολος ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους Χριστιανούς: «Ἐπειδὴ βλέπετε τὴν πρόσκλησίν σας, ἀδελφοί, ὅτι εἶσθε οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς· ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξέλεξεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξέλεξεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξέλεξεν ὁ Θεός, ***καὶ τὰ μὴ ὄντα,*** διὰ νὰ καταργήσῃ τὰ ***ὄντα***».

Οὐδ' εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ ἄλλως πως, ἀφ' οὗ ὁ μὲν Θεὸς εἶναι ὁ ὕψιστος Βασιλεὺς καὶ Κύριος, ὁ δὲ ἄνθρωπος τυγχάνει ἀντάρτης κατ' αὐτοῦ. Μόνη ἡ ταπείνωσις δύναται νὰ καταστήσῃ αὐτὸν κατάλληλον διὰ τὴν μεγάθυμον βασιλικὴν χάριν.

Οὐδὲ θὰ ἥρμοζε νὰ γείνῃ ἄλλως πως, ἐὰν πρόκηται ὁ μὲν Θεὸς νὰ ἱκανοποιηθῇ καὶ δοξασθῇ, ὁ δὲ ἄνθρωπος νὰ ἐλεηθῇ καὶ διασωθῇ!

Φυλαχθῶμεν, φίλε ἀναγνῶστα, ἀπὸ τοῦ ὀλεθρίου πνεύματος τῆς ὑπερηφανίας. Καὶ διὰ τί δυνάμεθα νὰ ὑπερηφανευθῶμεν; Τί καλὸν ἔχομεν, ὅπερ δὲν ἔχει ***δοθῆ*** εἰς ἡμᾶς; Τί ἄλλο δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν πράγματι ἰδικόν μας πλὴν τῶν ἁμαρτιῶν; Ἀλλὰ φυλαχθῶμεν ἔτι καὶ ἀπὸ τῆς ***ὑπερηφάνου ταπεινοφροσύνης***· διότι καὶ τοιαύτην μορφὴν ἀπατηλὴν ὑποδύεται ἡ ὑπερηφανία· εἶναι δὲ τοιαύτη ἡ ὑπερηφανία τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις λέγει «Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ σωθῶ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ»· ἢ «Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ παραχωρήσω ἐμαυτὸν εἰς τὸν Χριστόν»· διότι ὁ ταῦτα λέγων καὶ οὕτω σκεπτόμενος ὑποβιβάζει τὸν Χριστόν, θεωρῶν αὐτὸν ἀνεπαρκῆ Σωτῆρα. Ἡ ἀληθὴς ταπεινοφροσύνη ἐμπιστεύεται τελείως εἰς Αὐτὸν καὶ ἐπαναπαύεται ἐν Αὐτῷ. Εἰς τὸν τοιοῦτον ὁ Θεὸς δίδει τὴν ἀνεκτίμητον καὶ πανίσχυρον αὐτοῦ χάριν.

(Χριστιανικαὶ Μελέται, Β' σελ. 368—374) ***Σ. Π. Μόσχου.***

Η ΑΛΗΘΗΣ ΤΡΟΦΗ

«Ἐργάζεσθε μὴ διὰ τὴν τροφὴν τὴν φθειρομένην, ἀλλὰ διὰ τὴν τροφὴν τὴν μένουσαν εἰς τὸν αἰῶνα». (Ἰωάν. ς. 27)

Διὰ τῶν λόγων τούτων δὲν ἐννοεῖ βεβαίως ὁ Κύριος ἡμῶν ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ ἐργάζωνται διὰ τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας τοῦ σώματός των. Παραινεῖ μόνον τοὺς ἀκροατάς του καὶ πάντας ἀνθρώπους νὰ μὴ κάμνουν τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος τὴν πρωτίστην φροντίδα των ἀλλὰ νὰ ἐνθυμῶνται ὅτι ἔχουν ἀνάγκας ἀκόμη σπουδαιοτέρας —τὰς ἀνάγκας τῆς ψυχῆς των. Ὁ Κύριος ἡμῶν τοιουτοτρόπως ἀντικρούει τὸν ἔμπρακτον ὑλισμόν, τὸν ὁποῖον ἔχουν χωρὶς νὰ τὸ αἰσθένονται πολλοὶ ἄνθρωποι κατὰ τὰ ἄλλα καλοὶ καὶ μάλιστα ὀνομαζό-

μενοι Χριστιανοὶ—τὸν ὑλισμόν, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸν ἄνθρωπον γήϊνον καὶ ζῳώδη καὶ νεκρώνει ἐν αὐτῷ πᾶν ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ θεῖον καὶ οὐράνιον.

Βεβαίως θὰ θεωρήσωμεν πολὺ μωρὸν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅστις κτίζει μεγάλην οἰκίαν καὶ φροντίζει μόνον πῶς νὰ τὴν ἐξωραΐση καὶ διακοσμήση ἐξωτερικῶς, ἐνῷ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας ἀφίνει ἀτελὲς καὶ ἀπεριποίητον, τὰ τοιχώματα ἀκονίατα, τὰ δωμάτια χωρὶς θύρας καὶ πατώματα καὶ πλήρη χωμάτων. Εἰς μίαν τοιαύτην οἰκίαν κανεὶς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ζήσῃ μὲ εὐχαρίστησιν, ὁσονδήποτε ὡραῖον καὶ πολυτελὲς καὶ ἂν ἦναι τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς. Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος φροντίζει πρῶτον διὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας του, πῶς νὰ ἦναι καθαρόν, θερμὸν καὶ εὐχάριστον, καὶ ἔπειτα διὰ τὸ ἐξωτερικόν.

Ἐξ ἴσου ἢ καὶ περισσότερον μωρὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅστις μεριμνᾷ μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματός του καὶ οὐδόλως φροντίζει διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ψυχῆς —ὅστις προσέχει μόνον εἰς τὴν ἐξωτερικήν του ζωὴν καὶ ἀμελεῖ τὴν ἐσωτερικήν, τὴν πνευματικὴν— ὅστις προνοεῖ μόνον διὰ τὸ σῶμά του, ὅπερ μετ᾽ ὀλίγον θὰ περιέλθῃ εἰς φθοράν, καὶ δὲν λαμβάνει καμμίαν φροντίδα διὰ τὴν ψυχήν του, ἡ ὁποία εἶναι προωρισμένη νὰ ζήσῃ αἰωνίως. Πόσον οἰκτρὰ εἶναι ἡ ὕπαρξις ἑνὸς τοιούτου ἀνθρώπου, ὅστις παραμελεῖ πᾶν ὅ,τι εἶναι ἅγιον, ὡραῖον καὶ αἰώνιον καὶ ζητεῖ μόνον τὰ εὐτελῆ καὶ φθαρτὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα τοῦ κόσμου τούτου.

Ὁ Κύριος μᾶς παραινεῖ νὰ ζητῶμεν πρῶτον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ θρέψουν τὴν ψυχήν μας τὴν ἀθάνατον, νὰ τὴν διατηρήσουν καὶ νὰ τὴν αὐξήσουν. Εἶναι φοβερὸν νὰ κοπιάζῃ κανεὶς ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του μόνον δι᾽ ἄρτον καὶ ἐνδύματα, ἢ διὰ πλούτη καὶ κοσμικὰς ἀπολαύσεις ἢ διὰ ἐπίγειον δόξαν καὶ ἀνθρωπίνας τιμάς, καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ καμμίαν φροντίδα διὰ τὰς πνευματικάς του ἀνάγκας. Ὁ οὕτω πως ζῶν εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του θὰ εὑρεθῇ εἰς ἀξιοδάκρυτον θέσιν, διότι δὲν θὰ ἔχῃ τίποτε νὰ ἐπιδείξῃ ἀπὸ ὅλους τοὺς κόπους καὶ μόχθους του, εἰμὴ φθαρτὰ πράγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ χωρισθῇ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου. Καὶ θὰ διέλθῃ τὸν κρύον ποταμὸν τοῦ θανάτου μὲ ψυχὴν γυμνὴν καὶ πτωχὴν καὶ ἐστερημένην οἱουδήποτε ἐφοδίου διὰ τὴν αἰωνιότητα!

Καὶ ὅμως ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν ἀνθρώπων τοιουτοτρόπως διέρχεται τὴν ἐπίγειον ζωήν. Ἡ μόνη των φροντὶς εἶναι διὰ τὴν «τροφὴν τὴν φθειρομένην», διὰ τὰ ἀγαθὰ τὰ πρόσκαιρα καὶ ἐφήμερα. Καὶ ὅταν κανεὶς τοὺς νουθετῇ, προβάλλουν τὴν δικαιολογίαν ὅτι ἂν δὲν ἐργασθοῦν διὰ τὴν φθαρτὴν ταύτην τροφήν, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχήν των, θὰ πεινάσουν καὶ αὐτοὶ καὶ αἱ οἰκογένειαί των.

Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς διακηρύττει κατηγορηματικῶς: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην Αὐτοῦ καὶ πάντα ταῦτα (τὰ χρειώδη διὰ τὴν ζωὴν τοῦ σώματος) θέλουσι σᾶς προστεθῆ» (Ματθ. στ΄. 39). Ἔχοντες λοιπὸν πεποίθησιν εἰς τὴν ὑπόσχεσιν Αὐτοῦ, ἂς ζητῶμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἤτοι, ἂς ἀγωνιζόμεθα νὰ ζῶμεν συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, προετοιμάζοντες τὰς ψυχὰς ἡμῶν διὰ τὴν αἰωνιότητα, καὶ ἂς ἤμεθα βέβαιοι ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἀφήσῃ τοὺς κόπους ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῶν σωματικῶν μας ἀναγκῶν νὰ ἀποβοῦν ἐπὶ ματαίῳ.

Ω.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ὑπὸ **Φρειδερίκου Φάρραρ.**

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν αἱρέσεων.

Τρία γεγονότα ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τῆς δράσεώς του—ὁ ἐπὶ Νέρωνος διωγμός, ἡ καταστροφὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν αἱρέσεων. Εἴδομεν πῶς τὰ δύο πρῶτα ἐκ τῶν γεγονότων τούτων—γεγονότα ἀπότομα καὶ ἀλλεπάλληλα—ἔσχον ζωηρὸν ἀπήχησιν εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν. Τὸ τρίτον γεγονὸς—ἡ ἀνάπτυξις τῶν αἱρέσεων—ἐξετυλίχθη πολὺ βραδέως. Εὑρίσκομεν ἴχνη τινα αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει εἰς τὰς παραινέσεις πρὸς τὰς Ἑπτὰ Ἐκκλησίας· ἀλλ' εἰς τὸ Εὐαγγέλοιν καὶ τὰς Ἐπιστολὰς τοῦ Ἀποστόλου, τὰ μεταγενέστερα ἔργα του, τὸ ζήτημα τῶν αἱρέσεων ἀναφαίνεται σαφέστερον. Καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Παράδοσιν, τὸ Εὐαγγέλιον καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰωάννου ἐγράφησαν πρὸς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τῆς καταπολεμήσεως τῶν αἱρέσεων, οὐχὶ διὰ τῆς συνήθους μεθόδου τῆς διαλεκτικῆς πολεμικῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς πολὺ εὐγενεστέρας μεθόδου τῆς ἀκαταμαχήτου παρουσιάσεως τῆς ἀληθείας.

Ἡ λέξις «αἵρεσις» εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν δὲν εἶχε τὴν ἔννοιαν, ἣν ἔχει σήμερον. Ἐσήμαινεν ἁπλῶς «ἐκλογὴ» ἑνὸς συστήματος φιλοσοφικοῦ, ἢ μιᾶς διδασκαλίας οἱασδήποτε, χωρὶς νὰ ἐκφράζηται κρίσις τις περὶ τοῦ ὀρθοῦ ἢ μὴ ὀρθοῦ τῆς διδασκαλίας. Εἰς τὴν Κ. Διαθήκην βλέπομεν νὰ ἀρχίζῃ νὰ χρησιμοποιῆται ἡ λέξις κατὰ τὴν μεταγενεστέραν σημασίαν (1). Ἔκτοτε δὲ καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἡ λέξις «αἵρεσις» καθιερώθη ὡς σημαίνουσα ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας, καὶ «αἱρετικὸς» ὁ μὴ πιστεύων ὅλα ὅσα ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία διδάσκει.

Δυστυχῶς τῶν λέξεων τούτων ἐγένετο ἐπαίσχυντος κατάχρησις. Πολλάκις ὠνομάσθησαν «αἱρετικοὶ» ἄνδρες εὐσεβεῖς καὶ ἀκραιφνεῖς Χριστιανοί, οἵτινες διέκριναν ἀπόψεις τῆς Χριστ. ἀληθείας μηδέποτε μέχρι τότε παρατηρηθείσας ἢ ἐπανέφερον παλαιὰς Χριστιανικὰς ἀληθείας, ἐκτοπισθείσας διὰ τῶν πλανῶν καὶ δεισιδαιμονιῶν, αἵτινες εἰσεχώρησαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Πάντες οἱ μεγάλοι Ἀναμορ-

(1) Εὑρίσκομεν ἀληθῶς χωρία τινα, ὅπου ἡ λέξις ἔχει τὴν ἀρχικὴν ἔννοιαν. Πράξ. ε'. 17: «Ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων». ιε'. 5: «ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν Φαρισαίων». κδ'. 5: «τῆς τῶν Ναζωραίων αἱρέσεως». κς'. 5: «κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος». Εἰς ἄλλα ὅμως χωρία ἡ λέξις ἔχει διφορουμένην ἔννοιαν. Πράξ. κδ'. 14: «κατὰ τὴν ὁδόν, ἣν λέγουσιν αἵρεσιν». κη. 22: «περὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστὸν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται». Ἀλλαχοῦ δὲ πρόκειται σαφῶς περὶ ἑτεροδιδασκαλιῶν ἐν τῇ Χριστ. Ἐκκλησίᾳ. Α'. Κορ. ια'. 19: «δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ἡμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γίνωνται». Γαλάτ. ε'. 20: «ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι» κλπ. Β'. Πέτρ. β'. 1: «ἐν ἡμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας».

φωταί, οἱ ἀνασύραντες ἐκ τῆς λήθης μεγάλας καὶ ζωτικὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ οἱ τρέψαντες εἰς φυγὴν τερατώδεις πλάνας, ἐκλήθησαν αἱρετικοὶ ὑπ᾿ ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς ἀντικρούσουν καὶ οἵτινες ὡς μόνον ὅπλον εἶχον τὴν βίαν, τὰς φυλακίσεις, τὰ βασανιστήρια, τὰς πυράς. Ἀλλ᾿ οἱ πραγματικοὶ αἱρετικοὶ ὑπῆρξαν οἱ θιασῶται τῆς ἐκκλησιαστικῆς τυραννίας καὶ τῶν νεκρῶν τύπων, οἵτινες κατεδίωξαν καὶ ἐθανάτωσαν τοὺς μάρτυρας τούτους τῆς ἀληθείας.

Κατὰ τὴν αὐστηρὰν καὶ τεχνικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, αἱρετικὸς εἶναι ἐκεῖνος (καὶ μόνον ἐκεῖνος), ὅστις ἀρνεῖται τὰς θεμελειώδεις ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἵτινες περιέχονται εἰς τὰ σύμβολα τῆς πίστεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ καθόλου Ἐκκλησία τῶν πρώτων τεσσάρων αἰώνων διετύπωσε τὰ δόγματα αὐτῆς. Ἡ καθημερινὴ ὅμως πεῖρα μᾶς διδάσκει ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύῃ τις εἰς καθολικὰς ἀληθείας (ἤτοι, εἰς διδασκαλίας τῆς καθόλου ἐκκλησίας) μὲ πνεῦμα αἱρετικόν, καὶ νὰ ἦναι τις αἱρετικὸς μὲ πνεῦμα καθολικόν. Διὰ τοῦ δόλου τοῦ Πονηροῦ πολλάκις καθολικοὶ Χριστιανοὶ ἐνήργησαν ὡς ἄπιστοι, καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πολλάκις αἱρετικοὶ ἔδειξαν ἀρετὰς ἁγίου. Ἡ ὕπαρξις ποικιλίας ἐν μέσῳ γενικῆς ἑνότητος εἶναι ἀνθρωπίνως ἀναπόφευκτος. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔχει διπλῆν ἰδιότητα—εἶναι σύστημα δογματικὸν ἀλλ᾿ εἶναι καὶ κανὼν ζωῆς. Ἀλλὰ μήτε ὁ κανὼν τῆς ζωῆς διατυποῦται εἰς στερεότυπα ἄρθρα κανονισμοῦ, μήτε τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας ἐκτίθεται εἰς ἐπιχειρήματα διαλεκτικῆς φιλοσοφίας. Πολλοὶ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἦναι ἁγνοὶ καὶ πιστοὶ Χριστιανοὶ καὶ ἡ ἁγιωσύνη των νὰ ἐκδηλοῦται ὑπὸ ποικίλας μορφάς; δύνανται νὰ ἦναι πιστοὶ καὶ εὐσυνείδητοι εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀτομικότης ἑκάστου νὰ τὸν κάμνῃ νὰ ἐννοῇ κατὰ διάφορον τρόπον τὴν οὐσίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον, εἶναι αἱ ποικιλίαι τῶν ἀτομικῶν ἀντιλήψεων νὰ ἦναι ὑποτεταγμέναι εἰς τὴν μίαν Θείαν ἑνότητα, καὶ ἡ ζωὴ τῶν πιστῶν ὑφ᾿ οἱανδήποτε διαφορὰν ἀντιλήψεων νὰ ἀναπαριστᾷ μίαν ἄποψιν τοῦ ἑνὸς Θείου ἰδανικοῦ.

Ἡ ἠθικὴ ρίζα πικρίας, ἐκ τῆς ὁποίας βλαστάνουσιν ὅλαι αἱ αἱρέσεις, εἶναι μία. Αὗται, εἴτε πηγάζουσιν ἐκ τῆς τυφλῆς, τυπικῆς καὶ τυρρανικῆς ὁμοφωνίας παρεφθαρμένων Ἐκκλησιῶν εἴτε ἐκ τῆς ὑπερφιάλου αὐτοπεποιθήσεως ἰσχυρογνωμόνων ἀτόμων, ἔχουσι τὴν ἀρχικήν των προσέλευσιν ἐκ τῆς ὑπερηφανίας τῆς καρδίας. Ἀλλ᾿ αἱ διανοητικαὶ πηγαὶ τῶν αἱρέσεων τῶν πρώτων αἰώνων ἦσαν ποικίλαι. Αἱ αἱρέσεις προέκυψαν ἐκ τῆς ἐπαφῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὸν Ἐθνισμὸν καὶ τὸν Ἰουδαϊμὸν καὶ ἐκ τῶν φιλοσοφιῶν, οἵτινες ἀνεφύησαν εἰς ἀμφοτέρας τὰς θρησκείας.

Οἱ Ἐθνικοὶ κατὰ γενικὸν κανόνα, ἐμίσουν τὸν Μωσαϊκὸν νόμον καὶ ἐθεώρουν τὸν Χριστιανισμὸν ὡς τὸν ἀντίπαλον μᾶλλον ἢ ὡς τὴν ἐκπλήρωσιν καὶ διάλυσιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἐξ ἄλλου, οἱ Ἰουδαῖοι διέβλεπον εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἁπλῶς μίαν προσθήκην, μίαν παραφυάδα τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, καὶ προσεκολλήθησαν εἰς τὸ αὐστηρὸν γράμμα θεσμῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Ἐθνισμὸς περιεφρόνει. Συνεπῶς ἐκ τῶν ἀπειροπληθῶν μικροαιρέσεων, αἵτινες ἐτάραττον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ 1ου αἰῶνος, μερικαὶ ἦσαν Ἰουδαϊκαὶ καὶ ἄλλαι ἀντι-Ἰουδαϊκαί.

Α΄. Τὰς ***Ἰουδαϊκὰς αἱρέσεις*** δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν ὑπὸ τὰς δύο κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν—τοὺς ***Ναζηραίους*** καὶ τοὺς ***Ἐβιωνίτας***.

Ὡς παρετηρήσαμεν ἐπανειλημμένως εἰς προηγηθέντα κεφάλαια, εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν πρώτην ἐξάπλωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἠγέρθη σφοδρὰ διαμάχη μεταξὺ Χριστιανῶν Ἰουδαϊζόντων καὶ ἐξ ἐθνῶν. Ὁ Ἰάκωβος, ἀρχηγὸς τῶν Ἰουδαϊζόντων, ἀπεδέχθη τὴν γνώμην τοῦ Πέτρου περὶ ἀπαλλαγῆς τῶν Ἐθνικῶν ἀδελφῶν ἀπὸ τὴν τήρησιν τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, καὶ μολονότι αὐτὸς ἐξηκολούθησε νὰ ἦναι αὐστηρὸς τηρητὴς τοῦ Νόμου, παρεῖχε πλήρη ἀνοχὴν εἰς τοὺς ἐξ Ἐθνῶν προσηλύτους. Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ Συνόδου. Ἀλλ' οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰακώβου δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ἀποφάσεως ταύτης. Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐδαπάνησε μέγα μέρος τῆς ζωῆς του ἀντεπεξερχόμενος εἰς τὰς ὑπούλους ἐνεργείας των ἀνὰ τὰς ἐκκλησίας, ὅπου προσεπάθουν νὰ στραγγαλίσωσι τὸν ἀληθῆ Χριστιανισμόν, ἐπιμένοντες ὅτι οἱ ἐξ Ἐθνῶν προσήλυτοι ἔπρεπε νὰ περιτέμνωνται καὶ νὰ τηρῶσιν ὁλόκληρον τὸν Λευϊτικὸν Νόμον.

Ἐκ τῶν Ἰουδαϊζόντων τούτων ἐξεφύτρωσαν αἱ δύο αἱρέσεις τῶν Ἐβιωνιτῶν καὶ τῶν Ναζηραίων. Μᾶς φαίνεται τὴν σήμερον παράδοξον ὅτι αἱ Ἰουδαϊκαὶ αὗται αἱρέσεις ἀνεπτύχθησαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁπότε θὰ παρεδέχετο πᾶς τις λογικῶς σκεπτόμενος ὅτι ἡ Θεία Πρόνοια, ἀφήσασα νὰ καταστραφῇ ὁ μόνος Ναὸς τοῦ Ἰεχωβᾶ, ὑπεδείκνυεν ὅτι ἔπαυε τοῦ λοιποῦ νὰ ἰσχύῃ ὁ Λευϊτικὸς Νόμος. Ἀλλ' αἱ ἐρριζωμέναι ἕξεις καὶ προλήψεις δυσκόλως ἐκριζόνονται. Ὁ Ἰουδαϊσμός, στερηθεὶς τῶν μέσων τῆς τηρήσεως τῶν ἱεροτελεστιῶν, κατέφυγεν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Νόμου, ὅστις εἰς τὴν νοοτροπίαν τῶν Ταλμουδιστῶν κατέλαβε τὴν θέσιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὡς Νόμον ἠννόουν οὐχὶ τὸν ἠθικὸν νόμον ἀλλὰ τὸν Ραββινισμόν, οὐχὶ τὸν Δεκάλογον ἀλλὰ τὸ Χαλασὰ (Halacha). Ἀφοῦ καὶ τὸν Θεὸν παρίστων ὡς μελετῶντα τὸν Τορά, καὶ συνεζήτουν περὶ τοῦ ἂν Αὐτὸς ἐφόρει φυλακτήρια ἢ ὄχι, τὸν δὲ Οὐρανὸν παρίστων ὡς Ραββινικὴν σχολήν!

Ἐὰν λοιπὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξηκολούθησαν τηροῦντες καὶ ἐξιδανικεύοντες τὸν Λευϊτισμόν, ἐνῷ σχεδὸν καμμία πλέον ἐκ τῶν ἱεροτελεστιῶν του ἠδύνατο νὰ τελεσθῇ, ἐὰν αἱ Ραββινικαὶ σχολαὶ τῆς Ἰαμνίας καὶ τῆς Τιβεριάδος ἠδυνήθησαν νὰ μετατρέψουν τὴν θεοκρατίαν εἰς ***νομοκρατίαν*** καὶ τὴν θεολογίαν των εἰς Λευϊτικὸν σχολαστικισμόν, δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τῶν «παραδόσεων τῶν πατέρων» ἦτο ἀρκετὰ ἰσχυρά, ἰδίως ἐντὸς τῆς Παλαιστίνης, ὥστε νὰ διατηρήσῃ ἀκμαῖον τὸν Ἰουδαΐζοντα Χριστιανισμόν. Μέχρι τοῦ 4ου καὶ ἴσως τοῦ 5ου αἰῶνος, ἐξηκολούθουν νὰ ὑπάρχουν Χριστιανοὶ ὄχι μόνον «Γενισταὶ» (ἤτοι, ἐκ γενετῆς Ἰουδαῖοι) καὶ «Μασβωθαῖοι» (οἱ φυλάττοντες τὸ Ἰουδαϊκὸν Σάββατον) καὶ «Μερισταὶ» (οἵτινες ἐτήρουν μερικῶς τὸν Ἰουδαϊκὸν Νόμον), ἀλλὰ καὶ Χριστιανικαὶ αἱρέσεις, αἵτινες ἦσαν μὲν ἀποκελεισμέναι τῆς μάνδρας τῆς Ἐκκλησίας, εἶχον ὅμως ἴδια συγγράμματα καὶ ἐνήργουν εὐρεῖαν προπαγάνδαν.

(α) Οἱ ***Ναζηραῖοι***, ὡς κεχωρισμένη αἵρεσις, ἦσαν οἱ ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοί, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τῆς Πέλλης, ὅταν (κατὰ τὴν παρά-

δοσιν) ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ τοῦ Ναοῦ ἢ τὴν ἵδρυσιν τῆς Αἰλίας Καπιτωλίνης, ἐπανῆλθεν εἰς ταύτην, ὅπου, ὡς εἴδομεν, οὐδεὶς Ἰουδαῖος ἐπετρέπετο νὰ εἰσέλθῃ. Ἀλλ' οἱ Ναζηραῖοι βεβαίως προϋπῆρχον πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἁγίας Πόλεως. Παρεδέχοντο τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου καὶ ἀνεγνώριζον τὴν ἀληθῆ θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Αἱ δοξασίαι των ἦσαν ἐκτεθειμέναι εἰς σύγγραμμά τι τιτλοφορούμενον «Διαθήκη τῶν Δώδεκα Πατριαρχῶν».

(β) Οἱ *Ἐβιωνῖται,* ἐξ ἄλλου, ἦσαν τολμηρῶς αἱρετικοί. Ἀπέρριπτον ἀπολύτως τὰ συγγράμματα τοῦ Παύλου καὶ κατεφέροντο κατὰ τῆς μνήμης του ἐπὶ πολλὰς γενεάς. Ἐπέμενον ἐπὶ τοῦ ἀπαραιτήτου τῆς περιτομῆς καὶ τῆς γενικῆς ἰσχύος τοῦ Νόμου. Τὸν Χριστὸν ἐθεώρουν ὡς ἁπλοῦν ἄνθρωπον, υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Μαριάμ, ὅστις ἐδικαιώθη διὰ τῆς ἀπταίστου τηρήσεως τοῦ Νόμου. Τινὲς ἐκ τῶν Ἐβιωνιτῶν εἶχον καὶ ἀσκητικὰς ἰδέας καὶ κανόνας, παραλαβόντες ἀπὸ τῶν Ἐσσαίων. Τὸ ὄνομά των πιθανῶς παρήγετο ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς λέξεως «Ἐβιὸν» (=πτωχός). Ἡ πληροφορία τοῦ Ἐπιφανίου ὅτι ὠνομάσθησαν ἀπό τινος Ἐβιών, διαδόχου τοῦ Κηρίνθου, εἶναι ἐσφαλμένη.

Ὅτε ὁ Ἰωάννης συνέγραψε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς Ἐπιστολάς του, τὸ ζήτημα τῆς περιτομῆς καὶ ἄλλαι ἀξιώσεις τῶν Ἰουδαϊζόντων εἶχον παύσει νὰ ἐνδιαφέρουν τὴν καθόλου Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ Ναζηραῖοι καὶ Ἐβιωνῖται οὐδέποτε ἤσκησαν εἰμὴ μόνον λίαν περιωρισμένην ἐπίδρασιν ἐν Παλαιστίνῃ. Ἀκόμη καὶ οἱ Νικολαῖται κατηγοροῦντο ὄχι ὡς αἱρετικοὶ ἀλλ' ἐπὶ ἀνηθικότητι καὶ ἐπὶ χρήσει κρεάτων εἰδωλοθύτων (²). (ἀκολουθεῖ)

Η ΑΦΥΠΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΛΒΙΝΙΣΜΟΥ

(Τρίτη διάλεξις, δοθεῖσα ἐνώπιον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τῇ 1 Δεκεμβρίου 1935, ὑπὸ τοῦ κ. Η. Clavier, Καθηγητοῦ τῆς Διαμαρτυρομένης Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Μομπελλιέ).

Τὸ σημαντικώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς Προτεσταντικῆς Σκέψεως ἐν Γαλλίᾳ σήμερον εἶναι ***ἡ ἀναζωπύρησις τοῦ Καλβινισμοῦ,*** ἥτις ἐκδηλοῦται διὰ συνεχῶν ἐκρήξεων εἰς ὁλοὲν ἐπεκτεινομένην ἀκτῖνα.

Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται τοῦ Καλβινισμοῦ, μ' ὅλον ὅτι κατὰ πολλὰ διαφέρουν ἀπ' ἀλλήλων, ἔχουν ὅμως καὶ κοινοὺς χαρακτῆρας, ἱκανοὺς ν' ἀποτελέσουν ἓν σύνολον ἁρμονικὸν καὶ νὰ ἀναπτύξουν μίαν δρᾶσιν ὁμοιογενῆ.

Τὸ ἀρχικὸν αἴτιον τῶν ἐκδηλώσεων τούτων δὲν πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ ἐξωτερικὸν συμβάν, ἂν καὶ ὅταν συμβῇ τοιοῦτον, προσλαμβάνει ἀξίαν

(²) Περὶ τῶν Νικολαιτῶν ἴδε Εἰρηναίου, Περὶ Αἱρ. α'. 27, γ'. 11, Εὐσεβίου Ἐκκλ. Ἱστορίαν γ'. 29. Ἐπιφανίου, Περὶ Αἱρ. κε'. 1. Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωματ. β'. 20, γ'. 4, Ἰγνατίου Ἐπιστ. πρὸς Τραλλ. καὶ πρὸς Φιλαδ.

ἀναμφισβήτητον. Πρέπει νὰ ζητηθῇ ἡ ἀληθινὴ πηγὴ τῆς τοιαύτης ψυχικῆς ἐκρήξεως εἰς μίαν ὑπάρχουσαν ἀδημονίαν τῆς ἀφυπνιζομένης Εὐαγγελικῆς ψυχῆς— εἰς ἓν ἀνατίναγμα τῆς Εὐαγγελικῆς πίστεως, καὶ ὑψηλότερον ἀκόμη, εἰς μίαν κατάστασιν χάριτος, δημιουργηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ὕπνος τοῦ Καλβινισμοῦ.

Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Καλβίνου δὲν ἔσχε διαδόχους τοῦ ἀναστήματός του. Συνεπῶς, σὺν τῷ χρόνῳ ἤρχισε νὰ παρεξηγῆται ἡ διδασκαλία αὐτοῦ, ὄχι μόνον ἐκ προθέσεως, ἀπὸ μέρους τῶν ἀντιπάλων του, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ἀπὸ μέρους τῶν ἐξ ἴσου φανατικῶν ὀπαδῶν του.

Ἡ γενικὴ προετοιμασία τῆς ἀφυπνίσεως.

Κάθε ἀφύπνισις, ὅπως καὶ κάθε ἀναγέννησις, προϋποθέτει προετοιμασίαν τινὰ τοῦ πνευματικοῦ ἐδάφους, πηγάζουσαν οὐχὶ ἐκ τῆς δυνατότητος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐκ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι δὲ ἡ ἀφύπνισις αὕτη, ἀπὸ μὲν τῆς ἀνθρωπίνης ἀπόψεως κοινωνικὴ καὶ ὑποκειμενική, ἀπὸ δὲ τῆς Θείας ἀπόψεως μέτρον χάριτος τῆς Θείας Προνοίας.

Ἡ προετοιμασία τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ Καλβινισμοῦ ἐπετελέσθη διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως. Ἐφ' ὅσον ὁ 19ος καὶ 20ὸς αἰὼν ἀπεγύμνωνον σταθερῶς τὸν ὀρθολογισμὸν τοῦ 18ου αἰῶνος, ἡ ἀνθρωπίνη σκέψις ἀπηλευθεροῦτο ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ ***δόγματος τῆς ἀρνήσεως***, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὀγκοῦτο τὸ κῦμα μιᾶς διανοήσεως θετικῆς καὶ ἐνεργοῦ ἀντὶ τῆς προτέρας διανοήσεως τῆς ἐποχῆς ἥτις δύναται νὰ ὀνομασθῇ τὸ «Νεκροταφεῖον τοῦ Πνεύματος». Ἀλλ' ὁ πόθος τῆς ἀφυπνισθείσης Χριστιανικῆς ψυχῆς ἦτο, ἐνῷ κατεῖχε τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, νὰ ἀνακτήσῃ καὶ μίαν Χριστιανικὴν διανόησιν. Καὶ τὰ δύο ταῦτα ἡνωμένα ἐνεφανίζοντο εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὴν ἐμπνευσμένην πίστιν τοῦ Καλβίνου. Οὕτως ἐδημιουργήθη ἡ γενικὴ προετοιμασία διὰ τὴν πλήρη πνευματικὴν ἀφύπνισιν τοῦ Καλβινισμοῦ.

Ἡ εἰδικὴ προετοιμασία.

Αὕτη ἐπετελέσθη διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀναλύσεως, ἑρμηνείας καὶ κριτικῆς τῶν θεολογικῶν ἔργων τοῦ Καλβίνου. Πλῆθος συγγραμμάτων ἀνεφάνη σὺν τῷ χρόνῳ, ἀσχολουμένων μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰς ποικίλας ἄλλας ἐνεργείας αὐτοῦ μαζὶ μὲ τὰ διοικητικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ καθήκοντα, ἅτινα ἐκλήθη νὰ ἀναλάβῃ ὁ Καλβῖνος. Αἱ δύο αὗται κατηγορίαι συγγραμμάτων ἐκάλυπτον ὅλον τὸ πεδίον τῆς διανοήσεως καὶ δράσεως τοῦ μεγάλου Ἀναμορφωτοῦ, ἀποτελέσασαι κεφάλαιον γνώσεων ἀπαραίτητον διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ ἔργου τοῦ Καλβίνου.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνῆκον πρωτίστως τὰ ἀπὸ τοῦ 1900 ἐκδοθέντα ἐπιμελείᾳ δύο λογίων τοῦ Στραβούργου, τοῦ Στράους καὶ τοῦ Κούνετ, ***Ἅπαντα*** τοῦ Καλβίνου (Calvini Opera) εἰς 59 τόμους, ἅτινα ἔλαβον δεόντως θέσιν τιμητικὴν ἐν τῇ ἀξιολόγῳ κριτικῇ ἐκδόσει τοῦ Ἀρχείου τῶν Ἀναμορφωτῶν (Corpus Reformatorum) ὡς εὐσεβὴς φόρος εὐγνωμοσύνης τῆς πόλεως τοῦ Στρασβούργου πρὸς τὸν ἐξόριστον τῆς Γενεύης, οὗτινος ἡ διαμονὴ ἐντὸς τῶν τειχῶν της ἀφῆκεν ἴχνη τόσον ἀνεξάλειπτα.

Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω πρέπει νὰ καταταχθῇ καὶ ἡ ὑπάρχουσα μνημειώδης ἐπιστημονικὴ ἀνάλυσις, ἔργον ἀρτίας τέχνης καὶ ὑπερόχου πίστεως, ὅπερ ὁ σεβαστὸς Πρύτανις Αἰμίλιος Δουμέργκ ἐξέδωκεν εἰς δόξαν τοῦ Καλβίνου εἰς ἑπτὰ πολυτελεῖς τόμους (1899—1908). Εἰς τὰς σελίδας τούτου ἀντηχεῖ ἡ φωνὴ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀναμορφωτῶν τῆς Γαλλίας, πανηγυρίζουσα τὴν 400ὴν ἐπετηρίδα τῆς γεννήσεως τοῦ Καλβίνου, ὅστις ἐκάλεσεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Γενεύης τὴν ἐν διωγμῷ ἀκαδημαϊκὴν νεολαίαν τῆς πατρίδος του, γράψας πρὸς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας, τὰς ἤδη δεινῶς χειμαζομένας: «Δώσατέ μου ξύλα καὶ θὰ σᾶς ἀποστείλω βέλη'».

Ἐκτὸς δὲ τῶν μνημονευθεισῶν ἐκδόσεων, πλῆθος βιβλίων λεπτομερέστερον ἀσχολουμένων μὲ τὸν Καλβῖνον, ὑπεξέκαυσαν τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ ἔργου του. Ζωηρὰ ἀκόμη εἶναι ἡ ἀνάμνησις τοῦ κατὰ τὸ 1909 πανηγυρισμοῦ τῆς 400ῆς ἐπετηρίδος τοῦ Καλβίνου ἐν Γενεύῃ, ὅτε προσεφέρθη εἰς τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου Ἀναμορφωτοῦ ὑπέροχος φόρος ἐγκωμίων καὶ μαρτυριῶν, πρὸ τοῦ ***Ἡρῴου τῆς Ἀναμορφώσεως,*** ὅπερ κοσμεῖ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως. Ἐκ τῆς φάλαγγος ἐκείνης τῆς θρυλικῆς διεμορφώθη ἡ ἰδεολογία τῆς ἀκάμπτου θελήσεως, ἥτις ἐνίκησε χθὲς καὶ θὰ νικήσῃ σήμερον, φθάνει ἡμεῖς νὰ τὸ θελήσωμεν καὶ νὰ πιστεύσωμεν εἰς αὐτὸ ἐπαναπαυόμενοι ἐπὶ μόνου τοῦ Θεοῦ!

Νεώτεροι παράγοντες τῆς ἀναβιώσεως τοῦ κοινοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὸν Καλβῖνον εἶναι μεταξὺ ἄλλων, τὰ Μουσεῖα τῆς Ἀναμορφώσεως εἰς Γενεύην, καὶ ἄλλας πόλεις, ἰδίως εἰς τὴν γενέτειραν πόλιν τοῦ Καλβίνου Νουαγιὸν (Noyon) τῆς Γαλλίας, ὅπου ἡ οἰκία ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Καλβῖνος μετεποιήθη εἰς Μουσεῖον, ἐπιμελείᾳ καὶ δαπάναις τῆς Ἱστορικῆς Ἑταιρίας τῆς Γαλλικῆς Ἀναμορφώσεως. Ἔσχατος δὲ ἀλλ' οὐχὶ ἐλάχιστος τῶν συγχρόνων παραγόντων εἶναι ἡ ἡμετέρα Ἕνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀναμορφώσεως, ἥτις ἀριθμεῖ οὐκ ὀλίγους στάχεις ἐν τῇ δέσμῃ τῶν ἐργατῶν τῆς πνευματικῆς ἐκείνης ἀφυπνίσεως.

Νεώτεραι φάσεις καὶ ἐμφανίσεις τοῦ Καλβινισμοῦ.

Φθάνομεν ἤδη εἰς τὴν πρωτοπορείαν τῶν ἐμφανίσεων τοῦ νεωτέρου Καλβινισμοῦ. Καὶ πρῶτον μεταξὺ τῶν ἐργατῶν τούτου δέον νὰ ἀναφέρωμεν τὸν Κάρολον Μπάρθ, τοῦ ὁποίου ὁ νεο-Καλβινισμὸς ἔσχε εὐρύτατον ἀντίκτυπον. Ἡ καταπληκτικὴ ἐπιτυχία τοῦ θεολογικοῦ τούτου συστήματος ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν εἶναι θεολογία διαλυτική, ἀλλ' ἐνεργητική, δυναμική, καὶ ἰσχυρῶς ἐπιθετική. Δὲν σταματᾷ, ἀλλὰ βαίνει σταθερῶς πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἀναγνωρίζει τὸν Θεὸν ὡς τὰ πάντα ἐν πᾶσι, μὲ ἐξουσίαν ἀπόλυτον ἐπὶ τῶν πλασμάτων Του, καὶ ταυτοχρόνως εὐνοεῖ τὴν ἀνεξάρτητον ἔρευναν τοῦ Θείου Λόγου. Θέτει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοὴν ὑπεράνω πάσης ἐγκοσμίου ὑποχρεώσεως καὶ ὑπακοῆς καὶ ἀξιοῖ ὅπως τὰ πλάσματα Αὐτοῦ ἀποδίδωσιν εἰς Αὐτὸν τελείαν ὑπακοὴν καὶ ἀμέριστον τιμήν, ἀπέναντι Κόσμου καὶ Καίσαρος. Ἡ διάπυρος ὑπὲρ τῆς ὁλοκληρωτικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἀπόλυτον πρὸς τὸν Θεὸν ὑπακοὴν ὑπῆρξεν ἔμπνευσις διὰ πολλούς, οἵτινες ἂν καὶ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἀναμόρφωσιν, ἀντέταξαν, πέραν τῶν Γαλλικῶν συνόρων, σθενερὰν ἀντίστασιν πρὸς τὴν φοβερὰν

ἐπίθεσιν τοῦ Ἀντιχρίστου, παρατάσσοντες πρὸ αὐτοῦ τὸ ἱερὸν μέτωπον τῶν Ὁμολογητῶν τῆς πίστεως—τὸ λίθινον φάσμα τῆς ἀκάμπτου θελήσεως τῆς Ἀναμορφώσεως. Τὴν ἀντίστασιν ταύτην μοὶ ἐπεβεβαίωνε πρὸ ὀλίγου Ἐπίσκοπος Λουθηρανὸς ἐκ τῶν καθαιρεθέντων διὰ τὰς θρησκευτικάς των πεποιθήσεις. Οὗτος ἀνωμολόγει τὴν ἠθικὴν ὑποστήριξιν καὶ ἐνίσχυσιν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀναμεμορφωμένοι πληθυσμοὶ τῆς Ρηνανίας παρέχουν εἰς τὸν Λουθηρανικὸν πληθυσμὸν τῆς Οὐεστφαλίας, εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνην ἀντίστασίν των κατὰ τῶν ἐπεμβάσεων τῆς Πολιτείας.

***

Ἀλλ᾽ ἂς ἴδωμεν ἐπὶ τέλους ***εἰς τί συνίσταται ὁ Καλβινισμὸς*** καὶ τί σημαίνει ***τὸ νὰ ἦναί τις Καλβινιστής.***

Δὲν σημαίνει τὸ νὰ ζητῇ τις νὰ ἀναπαραστήσῃ ἀκριβῶς τὰς μεγαλειώδεις σκέψεις τοῦ Καλβίνου εἰς ὅλας των τὰς λεπτομερείας. Οὔτε συνίσταται εἰς τὴν ὀνειροπόλησιν μιᾶς διαρκοῦς διαμονῆς εἰς τοὺς λειμῶνας, ὁπόθεν ἐξώρμησε τὸ πρῶτον ἡ ἐξαφανισθεῖσα ποτὲ Πηγὴ τῆς Ἀναμορφώσεως πρὸ τεσσάρων ἑκατονταετηρίδων. Ἀλλ᾽ εἶναι τὸ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ρεῦμα, τὸ ὁποῖον κατοπτρίζει ὄχι τὴν ἐξαφανισθεῖσαν πηγήν, ἀλλὰ μίαν ὁρμὴν ἀκατάσχετον καὶ ἀστείρευτον, προϊοῦσαν καὶ αὐξάνουσαν.

Ἐπὶ τῆς ἀπόψεως ταύτης εὑρισκόμεθα καὶ ἡμεῖς ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ μὲ τὸν Μπὰρθ ὡς καὶ μὲ τὸν Λεσὲρφ (Lecerf) ὅστις, εἰς τὰς ἐν Παρισίοις τῷ 1934 ἀνακοινώσεις του ἐνώπιον τῆς Συνδιασκέψεως «Ζωῆς καὶ Ἐργασίας» εἶπε τὰ ἑξῆς:

«—Ὁ Καλβινισμὸς δὲν εἶναι προσπάθεια ὅπως γίνωσιν ἀνεξελέγκτως παραδεκταὶ αἱ λύσεις, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Καλβῖνος εἰς τὰ προβλήματα, ἅτινα αἱ τότε περιστάσεις ἐγέννησαν. Οὔτε συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἐγκρίνῃ ὅλας τὰς ἀτομικὰς γνώμας τοῦ Καλβίνου, εἴτε ἐπὶ τῆς συστηματικῆς θεολογίας, εἴτε ἐπὶ τῆς Ἐξηγητικῆς, τῆς Κοινωνιολογίας καὶ τῆς Πολιτικῆς».

Τί εἶναι πράγματι ὁ Καλβινισμός;

1) ***Αἱ μεγάλαι βασικαὶ ἀρχαὶ*** τοῦ Καλβίνου εἶναι αἱ ἀναβιοῦσαι σήμερον καὶ ἀποκτῶσαι μίαν ἐνέργειαν ἐντατικωτέραν καὶ γονιμωτέραν παρὰ ποτὲ ἄλλοτε.

2) Τὰ σημεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Καλβῖνος παρέμενεν ἀδιάλλακτος, εἶναι αἱ ***μεγάλαι βασικαὶ ἀρχαί,*** ὄχι τὰ δευτερεύοντα καὶ ἐπουσιώδη ζητήματα. Ἐπὶ τούτων μάλιστα δηλοῖ ὁ ἴδιος ὅτι εἶναι «εὔκαμπτος καὶ εὐάρμοστος».

3) Ἡ πρὸς τὸν Γραπτὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ ὀφειλομένη ὑπακοὴ πρέπει κατ᾽ αὐτὸν νὰ ἦναι ***ἀπόλυτος, ἐπιμελὴς*** καὶ ***πνευματική.*** Δὲν ζητεῖται παρὰ τοῦ Χριστιανοῦ συμμόρφωσις πρὸς τὸ γράμμα, ἀλλὰ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὡς ἐμπνευσμένης καὶ τρεφομένης τῆς ἰδίας ὑπὸ τοῦ ζῶντος Λόγου τοῦ Θεοῦ.

4) Ἡ ἰδέα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς πραγματικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου, ἀποδίδεται ἀκεραία εἰς τοὺς ἐκφύλους διαδόχους τοῦ ἀνδρός, ὅστις ὑπῆρξε τόσον σταθερὸς καὶ ἰσχυρός.

5) Ἡ σημασία τοῦ δόγματος τοῦ «προορισμοῦ»—τοῦ εἰδικῶς Καλβινικοῦ ἐκείνου δόγματος—ἀνταποκρίνεται πρωτίστως εἰς τὴν σημασίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ

κλήσεως τοῦ ἀνθρώπου. Οὐσιαστικῶς δὲ προϋποθέτει τὴν πληρεστέραν καὶ προέχουσαν συναίσθησιν τῆς ***κυριαρχίας τοῦ Θεοῦ,*** ἥτις ἀποτελεῖ τήν τε βάσιν καὶ τὴν κορωνίδα τοῦ Καλβινισμοῦ. Κατ' αὐτὴν πᾶσα ἐνέργεια σκέψεως καὶ καρδίας δέον νὰ ἐπιτελῆται πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἐν συναισθήσει τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ, ὡς πείρας πραγματικῆς τῆς ψυχῆς. Μὲ ἄλλας λέξεις ὁ Θεὸς δέον νὰ πληροῖ πᾶσαν φάσιν καὶ πᾶσαν ἐνέργειαν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου—ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην ὕπαρξιν.

6) Τὸ ***Ἅγιον Πνεῦμα*** εὑρίσκει τὸ ἔργον Του εἰς κάθε ἐνέργειαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ κοινῷ ἔργῳ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, τοῦ ὁποίου αὐτὸς εἶναι ἡ ἔκφρασις—τὸ ***Πνεῦμα τὸ Κύριον καὶ Ζωοποιόν.*** Τὴν δὲ ***ἐσωτερικὴν μαρτυρίαν*** τοῦ πνεύματος, ἣν γνωρίζει ἐκ πείρας κάθε πιστός, ἐπισφραγίζει τὸ Πνεῦμα.

***

Εἴδομεν ἀνωτέρω, ὅτι αἱ ἐξωτερικαὶ περιστάσεις δὲν ὑπῆρξαν αἰτία τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ Καλβινισμοῦ, ἀλλὰ συνετέλεσαν εἰς τὴν προετοιμασίαν τοῦ πνευματικοῦ ἐδάφους διὰ τὴν ἀφύπνισιν αὐτήν, διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῆς σκέψεως ἐπὶ τῶν κυριωτέρων αὐτῆς θεμάτων. Πῶς δὲ ἐνεργοῦσιν οἱ ἐξωτερικοὶ περισπασμοὶ ἐπὶ τῆς ἀφυπνίσεως βλέπομεν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ εὐημερία, ἂν ὄχι πάντοτε, ἀλλὰ πολλάκις, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σκλήρυνσιν τῆς καρδίας, ἐνῷ ἡ δυστυχία τοὺς ἐπανέφερεν εἰς τὸν Θεόν.

Ἡ ἀφύπνισις τοῦ Καλβινισμοῦ εἶναι ***ἀφύπνισις τῆς πίστεως.*** Τὸ νὰ ἐξαρτᾷ τις ταύτην ἐκ τῶν περιστάσεων εἶναι παραλογισμός, καθότι βλέπομεν ὅτι αἱ αὐταὶ περιστάσεις ἀναπτύσσουν εἴς τινας τὴν πίστιν, εἰς δὲ τοὺς ἄλλους τὴν ἀπιστίαν.

Πρέπει νὰ χαιρετίσωμεν εἰς τὴν ἀφύπνισιν ταύτην τοῦ Καλβινισμοῦ κἄτι περισσότερον παρὰ ἓν ἐπηυξημένον ἐνδιαφέρον διὰ μίαν θεολογίαν ἥτις ἐφαίνετο περιελθοῦσα εἰς ἀφάνειαν. Κἄτι σοβαρώτερον ἀπὸ μίαν σωτήριον συγκίνησιν, γεννηθεῖσαν ἐκ τῶν χαλεπῶν χρόνων. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν μίαν ***ἀναγέννησιν τῆς πίστεως,*** τῆς ὁποίας αἱ ρίζαι εἰσχωροῦν μεταξὺ τῶν περιστάσεων τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἀποστάσεως καὶ ἐμβαθύνουν εἰς τὸ περιβάλλον τῆς ***ἀπολύτου χάριτος τοῦ Θεοῦ.***

Ἡ χάρις εἶναι τὸ στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιτρέπει ὥστε ἡ ἀφύπνισις τοῦ Καλβινισμοῦ νὰ ἦναι ἁπλῶς μία φάσις τῆς ἀνθρωπίνης πείρας, ἀλλὰ μία βαθεῖα πραγματικότης, μία πεῖρα οὐσιώδης αὐτῆς τῆς ***ὑπάρξεως,*** ὡς εἶναι καὶ ***ἡ ἐσωτερικὴ μαρτυρία*** τῆς πείρας τῆς ψυχῆς. Δὲν εἶναι τὸ ἀνθρώπινον προϊὸν τῶν περιστάσεων, ἀλλ' οὔτε καὶ ἓν ἅλμα μεγαλειῶδες τῆς πίστεως, ἀλλ' ἓν εὐεργετικὸν δῶρον ἐξ οὐρανοῦ.

Πιστεύομεν ὅτι μεταξὺ τῶν ποικίλων ἐμφανίσεων ***αὐτῆς*** εἶναι οὐσιαστικῶς ***μία χάρις,*** ἐκπροσωποῦσα ***ἓν θέλημα τοῦ Θεοῦ.***

Συνέπειαι καὶ δυνατότητες τῆς ἀφυπνίσεως.

Ἡ Καλβινιστικὴ ἀναζωπύρησις φαίνεται ἐνέχουσα σπουδαίας δυνατότητας, λίαν ἐνθαρρυντικάς, τόσον διὰ τὴν Ἀναμεμορφωμένην Ἐκκλησίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν.

Δὲν ὑπάρχει κλάδος τῆς μεγάλης Πρεσβυτερικῆς οἰκογενείας τῆς Ἀναμορφώσεως, ὅστις ἐκφεύγει τῆς εὐεργετικῆς ἐπιρροῆς τῆς ἀφυπνίσεως ταύτης, ἀρυόμενος ἐκ τοῦ νέου πνεύματος μίαν συναίσθησιν καθαρωτέραν τῆς φύσεως, τῆς προελεύσεως καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ Πρεσβυτερικὴ Καλβινιστικὴ Ἐκκλησία δύναται νὰ ἀποβλέψῃ εὔελπις εἰς τὴν μελλοντικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Χριστιανωσύνης τὴν ὁποίαν ὁ Καλβῖνος, ὁ μέγας ἐκεῖνος ***Οἰκουμενιστής,*** ὠνειρεύθη δι᾽ αὐτήν, διὰ τῆς ἀδελφικῆς συνεργασίας μετὰ τῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν, ὡς ἤδη ἀπέδειξεν εἰς τὰς Συσκέψεις καὶ τὰ Συνέδρια τῆς Στοκχόλμης καὶ τῆς Λωζάννης, ἐπὶ τῶν θεμάτων ***Πίστις καὶ Τάξις*** καὶ ***Ζωὴ καὶ Ἐργασία,*** ὅπου ἡ συμβολὴ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἀναμορφώσεως ἐπὶ τόσων δυσχερῶν ζητημάτων ἐξετιμήθη δεόντως.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) *H. Clavier.*

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΒΗΣΣΥΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

Ἡ τελευταία περιπέτεια τῆς Ἀβησσυνίας ἔχει φέρει τὴν μακρυνὴν ταύτην χώραν τῆς Ἀφρικῆς εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος. Εἷς μικρὸς καὶ ἄοπλος λαός, ἀγωνιζόμενος ἀπέλπιδα ἀγῶνα ἐναντίον ἰσχυροῦ καὶ πανόπλου ἐπιδρομέως, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ κινήσῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ κόσμου καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν χώραν του ἀντικείμενον ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος. Δι᾽ ἡμᾶς ὅμως τοὺς Χριστιανοὺς διττῶς ἐνδιαφέρον εἶναι νὰ μάθωμεν ποῖος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος Ἀβησσυνὸς Χριστιανός, νὰ παρακολουθήσωμεν δὲ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν Χριστιανικὴν αὐτοῦ πεῖραν.

Ἡ Ἀβησσυνία θεωρεῖται χώρα Χριστιανική, ἡ μόνη Χριστιανικὴ χώρα τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν δὲ εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ πρῶτον εἰσήγαγεν ἐκεῖ τὸν Χριστιανισμὸν ὁ Ἕλλην Φρουμέντιος τῷ 337 μ. Χρ. Ἐν τούτοις ὅταν οὗτος ἦλθεν εἰς Ἀβησσυνίαν, ἡ θρησκεία αὕτη δὲν ἦτό τι τὸ τελείως ἄγνωστον, διότι προηγήθη αὐτοῦ πρὸ τριῶν ὅλων αἰώνων ὁ Αἰθίοψ ἀρχιθησαυροφύλαξ τῆς Βασιλίσσης Κανδάκης, τὴν εἰς τὸν Χριστὸν ἐπιστροφὴν τοῦ ὁποίου μνημονεύει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐν Πράξ. η΄. 26—39. Περὶ τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον διεξήγαγεν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἀβησσυνίᾳ ὁ Αἰθίοψ οὗτος ἄρχων, οὔτε εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων οὔτε εἰς ἄλλην τινα πηγὴν ἀναφέρεταί τι. Ὁ Εὐσέβιος μόνον γράφει ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του ὅτι ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του, χωρὶς καὶ νὰ ἀναφέρῃ τι τὸ ἀσφαλὲς περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ κηρύγματός του. Ὁπωσδήποτε δὲν δυνάμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, μὲ τὸν ζῆλον, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐπιστροφῆς του ἐπέδειξεν, εἰργάσθη διὰ τὸν Χριστὸν μεταξὺ τῶν ὁμοεθνῶν του, χρησιμοποιηθεὶς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ πρῶτον ὄργανον διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς προφητείας τοῦ 68ου Ψαλμοῦ: «Ἡ Αἰθιοπία ταχέως θέλει ἐκτείνῃ τὰς χεῖρας αὐτῆς πρὸς τὸν Θεόν».

Μὲ ἰδιαιτέραν ζωηρότητα εἶναι ζωγραφισμένα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Χριστιανκῆς του πείρας εἰς τὴν σύντομον ἀφήγησιν τοῦ Λουκᾶ. Ἡ ζωηρότης αὕτη ἀναμφιβόλως ὀφείλεται εἰς τὸ εἰλικρινές, τὸ ἐνθουσιῶδες καὶ τὸ ὁρμητικὸν τοῦ χαρακτῆρός του. Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς μεγαλειτέρας ἢ μικροτέρας ζωηρότητος, μὲ τὴν ὁποίαν τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἐμφανίζονται, ταῦτα εἶναι κοινὰ εἰς τὴν πεῖραν παντός, ὅστις εἰλικρινῶς καὶ ἀποφασιστικῶς ἐπιστρέφει εἰς τὸν Χριστόν.

Τὸ πρῶτον χαρακτηριστικὸν τῆς πείράς του εἶναι ***ἡ πνευματική του δίψα*** Ἀρκεῖ καὶ μόνον τὸ ταξείδιον ὅπερ ἐπεχείρησεν ἀπὸ Αἰθιοπίας εἰς Ἱερουσαλήμ, διὰ νὰ μᾶς πείσῃ περὶ τῆς δίψης του ταύτης. Τὸ ταξείδιον τοῦτο, ἐπιχειρούμενον μὲ τὰ σημερινὰ συγκοινωνιακὰ μέσα, ἀπαιτεῖ ἡμέρας τινας, τότε ὅμως ἐσήμαινεν ἀσφαλῶς ταλαιπωρίαν ὁλοκλήρων ἑβδομάδων. Καὶ ὅμως ἠψήφησε τὴν ταλαιπωρίαν ταύτην, προκειμένου νὰ ἔχῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσκυνήσῃ τὸν Θεὸν εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς λατρείας Του. Αὐτὸ ἄλλως τε τὸ γεγονὸς ὅτι, ἀνήκων εἰς λαὸν εἰδωλολατρῶν, εὑρέθη κατέχων τὴν θρησκείαν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ποῦ ἀλλοῦ δύναται νὰ ἀποδοθῇ εἰμὴ εἰς τὴν δίψαν του τὴν πνευματικήν; Ὑπῆρχεν ἐν Αἰθιοπίᾳ ἀπὸ πολλοῦ ἐγκατεστημένος σημαντικὸς ἀριθμὸς Ἰουδαίων, οἵτινες σπουδαίως ἐπέδρασαν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς τῶν Αἰθιόπων ἐξελίξεως. Τῆς ἐπιδράσεως ταύτης ἴχνη ἀνευρίσκομεν καὶ σήμερον εἰς τὸν ἐντελῶς ἰδιότυπον χαρακτῆρα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας τῶν Ἀβησσυνῶν, ἥτις εἶναι κρᾶμα Χριστιανικῶν καὶ Ἰουδαϊστικῶν στοιχείων. Οἱ Αἰθίοπες, συγχρωτιζόμενοι μετὰ τῶν Ἰουδαίων τούτων, ἐπληροφοροῦντο τὴν ὕπαρξιν καὶ ἄλλου τινος Θεοῦ, διακρινομένου ἀπὸ τοὺς ἰδικούς των, καθ᾽ ὅσον ἦτο Θεὸς πνευματικός. Τὸ πολὺ ὅμως πλῆθος ἀντιπαρήρχετο ἀσυγκίνητον τὴν εἴδησιν ταύτην· εἰς τὸ χάος τῆς πνευματικῆς ἀδιαφορίας του ὑπῆρχε χῶρος διὰ πολλοὺς ἀκόμη θεούς. Τὸ ὅτι ὅμως ὁ ἄρχων ἐκεῖνος συνεκινήθη ἀπὸ τὴν εἴδησιν τῆς ὑπάρξεως ἄλλου Θεοῦ, σημαίνει ὅτι εἶχεν ἀπογοητευθῇ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του Θεοὺς καὶ ὅτι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ὑπῆρχε κἄτι, τὸ ὁποῖον ἔμενεν ἀνικανοποίητον ἀπὸ τὴν λατρείαν τῶν πατρῴων εἰδώλων. Καὶ τὸ κἄτι αὐτὸ ἐδίψα ἱκανοποίησιν. Αὐτὴ ἡ δίψα ἦτο ἡ ὠθήσασα αὐτὸν νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ τὸν ἄγνωστον Θεὸν τῶν Ἑβραίων, νὰ ζητήσῃ περισσοτέρας περὶ αὐτοῦ πληροφορίας, καὶ τέλος νὰ Τὸν ἀκολουθήσῃ, γινόμενος «προσήλυτος». Καὶ αὐτὴ ἡ δίψα ἦτο πάλιν ἡ παρακινήσασα αὐτὸν εἰς τὸ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ μακρυνὸν πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ταξείδιον. Ἡ δίψα ὅμως αὕτη οὔτε ἐκεῖ ἐκορέσθη καὶ συναντῶμεν αὐτὸν εἰς τὴν παρὰ τὴν Γάζαν ἔρημον ἀναγινώσκοντα μεγαλοφώνως τὸν προφήτην Ἡσαΐαν καὶ διαποροῦντα ἂν τὰ ἐκεῖ γεγραμμένα εἰς αὐτὸν τὸν προφήτην ἀνεφέροντο ἢ εἰς ἄλλον τινα.

Ἡ δίψα τῆς ψυχῆς διὰ τὴν σωτηρίαν εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα της πρὸς τὸν Θεόν. ***Ἐὰν δὲν διψᾷς τὸν Θεόν, οὐδέποτε θὰ τὸν συναντήσῃς.*** Ἐὰν ἦσαι ἱκανοποιημένος μὲ τὴν ζωήν σου, ἐὰν δὲν ᾐσθάνθης ποτὲ ἀνησυχίαν τινα διὰ τὸ αἰώνιον μέλλον σου, ἐὰν ἡ σκέψις τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰωνιότητος οὐδέπατε ἀπετέλεσε διὰ σὲ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ἀπασχολήσεως, ἔσο βέβαιος ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἀποκαλυφθῇ εἰς τὴν ψυχήν σου. Ὁ Θεὸς δὲν παραβιάζει τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν, οὔτε σκορπίζει τὰ πνευματικά Του δῶρα ἐκεῖ ὅπου ταῦτα εἶναι

ἀνεπιθύμητα. Τοὐναντίον ἡ πνευματικὴ δίψα εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἱκανοποιηθῇ. Μέσα εἰς τὴν ἔρημον καὶ κατὰ τὸν πλέον θαυμαστὸν καὶ ἀνέλπιστον τρόπον ὁ Θεὸς ἀπεκαλύφθη ἐνώπιον τῶν διψώντων ὀφθαλμῶν τοῦ Αἰθίοπος. «Ἐάν τις **διψᾶ,** ἂς ἔρχηται πρὸς Ἐμὲ καὶ ἂς πίνῃ».

Τὸ δεύτερον γνώρισμα τῆς πείρας τοῦ Αἰθίοπος εἶναι ἡ μεγάλη **ταπεινοφροσύνη** του. Ἦτο ἄνθρωπος οὐχὶ τυχαῖος. Ἦτο πλούσιος. Τὸ ταξείδιον, τὸ ὁποῖον ἐπεχείρησε, καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἦτο κάτοχος χειρογράφων, τὰ ὁποῖα ὡς γνωστὸν ἐστοίχιζον πολὺ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μαρτυροῦν ἐπαρκῶς περὶ τοῦ πλούτου του. Ἦτο ἐπίσης ἄνθρωπος μορφώσεως. Τὸ κείμενον τοῦ Ἡσαΐου, τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκεν, ὅπως φέρεται εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, μᾶς ἄγει εἰς τὴν πιθανότητα ὅτι ἀνεγίνωσκε τὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα, ἥτις εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρουσιάζει διαφοράν τινα πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον. Ἐγνώριζεν ἄρα τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἦτο συνεπῶς κάτοχος παιδείας οὐχὶ τῆς τυχούσης. Ἡ κοινωνική του θέσις ἐξ ἄλλου ἦτο ἐξαιρετική Ἦτο «εὐνοῦχος, ἄρχων τῆς Κανδάκης τῆς Βασιλίσσης τῶν Αἰθιόπων.... ἐπὶ πάντων τῶν θησαυρῶν αὐτῆς». Ἐδῶ χρειάζεται μικρά τις διασάφησις πρὸς ἄρσιν ἐνδεχομένης παρεξηγήσεως. Οἱ ἀρχαῖοι βασιλεῖς τῆς Ἀνατολῆς τὴν φύλαξιν τοῦ γυναικωνίτου καὶ τῶν θησαυρῶν των ἀνέθετον εἰς «εὐνούχους». Ἀκριβῶς ὅμως λόγῳ τῆς συνήθους ταύτης ἐμπιστευτικῆς ἀπασχολήσεως τῶν εὐνούχων ἡ λέξις αὕτη σὺν τῷ χρόνῳ ἐκτὸς τῆς ἀρχικῆς της προσέλαβε καὶ ἄλλην σημασίαν, καὶ ἐσήμαινε τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεξαρτήτως τῆς σωματικῆς του ἀρτιμελείας ἀνετίθετο ἐμπιστευτική τις θέσις. Ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν ταύτην ἔννοιαν χρησιμοποιεῖται ἀσφαλῶς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἡ λέξις αὕτη, διὰ νὰ σημάνῃ τὴν ἄκρως ἐμπιστευτικὴν θέσιν, ἣν ὁ Αἰθίοψ ἐκεῖνος κατεῖχεν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Βασιλίσσης Κανδάκης. Ἄνθρωπος λοιπὸν τοιαύτης κοινωνικῆς θέσεως, τοιούτου πλούτου καὶ τοιαύτης μορφώσεως θὰ εἶχε βεβαίως τὸ δικαίωμα νὰ μὴ ἀξιώσῃ κἂν ἀπαντήσεως τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοῦ ὑπέβαλε τὴν αὐθάδη ἐρώτησιν: «Γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;». Ἀντ᾽ αὐτοῦ ὅμως εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντᾷ δι᾽ ἄλλης ἐρωτήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ θαυμάσωμεν ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς ταπεινοφροσύνης του: «Καὶ πῶς ἤθελον δυνηθῆ, ἐὰν δὲν μὲ ὁδηγήσῃ τις;» Ἡ ἀπάντησις αὕτη μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰησοῦν ὁ παρὰ τὴν κολυμβήθραν τῆς Βηθεσδὰ ἀσθενής, ὅταν ἠρωτήθη ἂν θέλῃ νὰ γείνῃ ὑγιής: «Κύριε, ἄνθρωπον δὲν ἔχω, διὰ νὰ μὲ βάλῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ». Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἡ θεραπεία, τοῦ σώματος εἰς τὴν μίαν, τῆς ψυχῆς εἰς τὴν ἄλλην, ἦλθεν ὡς συνέπεια τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ἀτόμου περὶ τῆς ἀπολύτου ἀνικανότητός του ὅπως σωθῇ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων.

Τί θὰ ἐγίνετο ὁ Αἰθίοψ ἄρχων, ἂν δὲν ἦτο ταπεινόφρων, καὶ ἂν ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύνατο αὐτὸς μόνος νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸ χωρίον τοῦ Ἡσαΐου τὴν πραγματικήν του ἔννοιαν; Ἁπλούστατα θὰ ἔκλειε τὸ παράθυρον, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἤνοιξεν εἰς τὸν Οὐρανὸν διὰ νὰ ἐκχυθῇ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ψυχήν του τὸ Θεῖον φῶς, καὶ θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν πατρίδα του οἷος ἀπῆλθεν ἐξ αὐτῆς—καλός, ἠθικός, θρῆσκος ἄνθρωπος, ὄχι ὅμως καὶ καλὸς Χριστιανός.

Εἰς τὸ ζήτημα τῆς σωτηρίας ὁ μεγαλείτερος ἐχθρός, τὸν ὁποῖον ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ὁ «ἑαυτός» του. Ἡ ἐκτίμησις, τὴν ὁποίαν τρέφει πρὸς τὴν ἠθικότητά του καὶ τὴν δικαιοσύνην του, τὸν ἐμποδίζει νὰ ἀντιληφθῇ τὴν ἀνάγκην τῆς σωτηρίας. «Δὲν ἔχουσι χρείαν ἰατροῦ οἱ ὑγιαίνοντες», εἶπέ ποτε ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς περὶ τῶν Φαρισαίων. Ἦσαν λοιπὸν ὑγιεῖς οἱ Φαρισαῖοι; Κάθε ἄλλο, ἀλλ' ***ἐνόμιζον*** ὅτι ἦσαν ὑγιεῖς, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ᾐσθάνοντο τὴν ἀνάγκην τῆς θεραπείας.

Τὸ τρίτον χαρακτηριστικὸν τῆς πείρας του εἶναι ἡ αὐθόρμητος καὶ ἐγκάρδιος ***πίστις*** του. «Πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου;» τὸν ἠρώτησεν ὁ Φίλιππος, καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ἀπήντησε: «Πιστεύω ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Ὁλόκληρον τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὀλίγας λέξεις. Μὲ τὰς λέξεις ταύτας ὁ Αἰθίοψ ἄρχων ἥπλωσε τὴν χεῖρα τῆς πίστεως καὶ ἤγγισεν, ὅπως ἡ ἀσθενὴς ἐκείνη γυνή, τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου τοῦ Χριστοῦ καὶ οἰκειοποιήθη Αὐτὸν ὡς ἀτομικόν του Σωτῆρα καὶ Κύριον. Αὐτὸ σημαίνει ***πίστις***—ἀτομικὴ ἀποδοχὴ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τί θὰ ὠφελεῖτο ὁ Αἰθίοψ ἄρχων, ἂν ἠρνεῖτο ἁπλῶς νὰ διαφωτισθῇ θεωρητικῶς ἐν σχέσει μὲ τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο χωρίον τοῦ προφήτου Ἡσαΐου, καὶ κατὰ τί θὰ ἐγίνετο καλλίτερος ἂν ἐμάνθανεν ἁπλῶς παρὰ τοῦ Φιλίππου περὶ τοῦ ἔργου, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἂν δὲν ἀπεδέχετο τὸ ἔργον τοῦτο ὡς ἀτομικῶς δι' αὐτὸν γενόμενον, τὸν θάνατον ἐκεῖνον ὡς ἀπαραίτητον διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἰδικῶν του ἁμαρτιῶν, τὴν δὲ ἀνάστασιν αὐτὴν ὡς πηγὴν νέας δι' αὐτὸν ζωῆς; Μὲ τὰς λέξεις ὅμως ταύτας ἤνοιξεν ἡ ψυχή του διὰ νὰ δεχθῇ τὸν Χριστόν.

Τὸ τέταρτον χαρακτηριστικὸν τῆς πείρας του εἶναι ἡ ***δημοσία ὁμολογία του.*** Εὐθὺς ὡς ἔλαβεν ἐν αὐτῷ χώραν ἡ μεταβολὴ τῆς ἀναγεννήσεως, ἐθεώρησεν ὑποχρέωσίν του νὰ τὴν διαδηλώσῃ δημοσίᾳ. Ἡ κάθοδός του εἰς τὸ ὕδωρ ὑπὸ τὰ βλέμματα τῆς ἀκολουθίας του ἐσήμαινεν ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπεχωρίζετο ὁριστικῶς καὶ ἀνεπιστρεπτεὶ ἐκ τοῦ μέσου των. Ἦτο τὸ βάπτισμά του μία δημοσία καὶ πανηγυρικὴ διακήρυξις ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀνῆκεν εἰς τὸν Χριστόν. Ἁπλοῦς τύπος ἦτο τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ἀνάγκη βεβαίως νὰ ἐπαναληφθῇ, ἐφ' ὅσον ἅπαξ ἐτηρήθη, τύπος ὅμως συμβολίζων τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν τοῦ Χριστιανοῦ ὅπως ἔχῃ διαρκῶς ἀναπεπταμένην τὴν σημαίαν τοῦ Κυρίου του.

Καὶ τὸ τελευταῖον χαρακτηριστικὸν τῆς πείρας του εἶναι ἡ ***ἀπόλαυσις τῆς σωτηρίας***. Μετὰ τὸ βάπτισμα «Πνεῦμα Κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον καὶ δὲν εἶδεν αὐτὸν πλέον ὁ εὐνοῦχος, ἀλλ' ἐπορεύετο τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ***χαίρων***». Ἡ χαρὰ ἦλθεν ὡς φυσικὴ συνέπεια τῆς ἐξαιρετικῆς πείρας, δι' ἧς εἶχε διέλθει. Ἡ δίψα τῆς ψυχῆς ἐκορέσθη, αἱ ἀπορίαι ἐλύθησαν, ὁ ἀναμενόμενος Μεσσίας ἀνευρέθη, τὸ πνεῦμα ἐγαλήνευσε, καὶ ἡ χαρὰ ἐπέστεψε τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον. Δὲν γνωρίζομεν τὰς ἰδιαιτέρας περιστάσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἄρχοντος ἐκείνου. Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ἦτο πλούσιος καὶ κατεῖχε σημαίνουσαν κοινωνικὴν θέσιν δὲν σημαίνει ποσῶς ὅτι ἦτο ἀπηλλαγμένος θλίψεων καὶ δυσκολιῶν. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα. Ὅσον ὑψηλότερον εἶναι τὸ δένδρον, τόσον εὐκολώτερον τὸ εὑρίσκει ὁ κεραυνός, καὶ

ὅσον ὑψηλοτέραν θέσιν κατέχει τις εἰς τὴν κοινωνίαν, τόσον τραχύτεραι αἱ μέριμναι, τόσον σκοτεινότερα τὰ προβλήματα, τόσον συχνότεραι πολλάκις αἱ θλίψεις. Ὁποιονδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦτο τὸ παρελθόν του, καὶ ὁτιδήποτε καὶ ἂν τὸν ἀνέμενεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὅλα ἔσβυσαν, ὅλα ὑπεχώρησαν καὶ δὲν ἔμεινε παρὰ ἡ χαρὰ ἡ ἀπερίγραπτος διὰ τὴν ἀποκτηθεῖσαν σωτηρίαν. Καὶ ἡ χαρὰ αὕτη ἔγεινεν ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Χριστοῦ «πηγὴ ὕδατος ἀναβλύζοντος εἰς ζωὴν αἰώνιον» Ὕπερθεν τῆς πηγῆς δυνατὸν νὰ ἁπλώσουν τὰ δένδρα τοὺς κλάδους των, καὶ πέριξ αὐτῆς δυνατὸν νὰ βλαστήσουν θάμνοι καὶ νὰ τὴν καλύψουν. Κάτω ὅμως ἀπὸ τῶν δένδρων τὴν σκιὰν καὶ τῶν θάμνων τὸν ἐναγκαλισμὸν ἡ πηγὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναβλύζῃ τὸ ὕδωρ. Οἱ θάμνοι τῶν μεριμνῶν καὶ ἡ σκιὰ τῶν θλίψεων δὲν θὰ φεισθοῦν βεβαίως τῆς ζωῆς τοῦ Χριστιανοῦ, κάτω ὅμως ἀπὸ ὅλα ἐξακολουθεῖ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Χριστοῦ ἡ πηγὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς νὰ ἀναβλύζῃ τὸ ὕδωρ τῆς χαρᾶς.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος Ἀβησσυνὸς Χριστιανός, καὶ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ πλουσία πνευματική του πεῖρα, τὴν ὁποίαν μᾶς καλεῖ νὰ συμμερισθῶμεν. Μετὰ δυσκολίας θὰ ἀνευρίσκετο εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἄλλη Χριστιανικὴ πεῖρα, ἡ ὁποία μὲ ὀλίγας λέξεις νὰ παρουσιάζῃ τόσον καθαρά, τόσον ἀνάγλυφα τὰ διάφορα στάδιά της. Ἀπέναντι τῆς πείρας ταύτης ἂς τοποθετήσωμεν ἕκαστος ἡμῶν τὴν ἰδικήν του πεῖραν καὶ ἂς ζητήσωμεν νὰ εὕρωμεν ποῦ αὕτη εἶναι ἐλλιπής. Ἐὰν λείπῃ ἡ φλέγουσα ἐκείνη δίψα, ἥτις ἐκέντριζε τὸν Αἰθίοπα πρὸς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἂς ζητήσωμεν ταύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ, διότι Αὐτὸς «εἶναι ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν». Ἐὰν δὲν ἐταπεινώθημεν ἀκόμη ἐξ ὁλοκλήρου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διατηροῦμεν πεποίθησίν τινα ἐπὶ τὴν ἰδικήν μας δικαιοσύνην, ἂς ζητήσωμεν νὰ ἀνοιχθοῦν οἱ ὀφθαλμοί μας καὶ νὰ ἴδωμεν τὴν πνευματικήν μας κατάστασιν ὅπως τὴν βλέπει Ἐκεῖνος, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὁποίου «καὶ ἡ δικαιοσύνη μας εἶναι ὡς ρυπαρὸν ἱμάτιον». Ἐὰν περιωρίσθημεν μέχρι τοῦδε εἰς τὸ νὰ μανθάνωμεν θεωρητικῶς περὶ τοῦ Χριστοῦ, ἂς τείνωμεν σήμερον ἀποφασιστικῶς τὴν χεῖρα τῆς πίστεως πρὸς Αὐτὸν καὶ ἂς Τὸν δεχθῶμεν ὡς Σωτῆρα καὶ Κύριόν μας. Καὶ ἂν ὑπῆρξαν περιστάσεις εἰς τὴν ζωήν μας, κατὰ τὰς ὁποίας εἴτε διὰ τοῦ λόγου εἴτε διὰ τῶν πράξεων ἠρνήθημεν τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ κοινωνίαν μας, ἂς ἔχωμεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ βάπτισμα τοῦ Αἰθίοπος. Ἐὰν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ διέλθῃ καὶ ἡ ἰδική μας πεῖρα δι᾿ ὅλων τούτων τῶν σταθμῶν, τότε αὐτομάτως θὰ ἀκολουθήσῃ ὡς ἐπισφράγισις καὶ ὁ τελευταῖος σταθμός, ἡ ἀπόλαυσις τῆς σωτηρίας. Τότε θὰ πορευώμεθα καὶ ἡμεῖς, ὅπως ὁ Ἀβησσυνὸς ἐκεῖνος, τὴν ὁδὸν ἡμῶν χαίροντες ἐν τῇ ἀδιαταράκτῳ καὶ ἀναφαιρέτῳ ἀπολαύσει τῆς σωτηρίας.

Γ. Α. Χατζηαντωνίου.

— *Διὰ τοὺς ἐπιδιώκοντας ἕνα σκοπὸν εἰς τὴν ζωήν των ὁ καιρὸς εἶναι βραχύς· διὰ τοὺς ὀκνηροὺς ὅμως εἶναι ἀτελείωτος.*

— *Διὰ νὰ πληροφορηθῇς περὶ τοῦ μέλλοντος, μελέτησον τὸ παρελθόν.*

— *Κάθε καλὴ σκέψις εἶναι πλοῦτος διὰ τὴν καρδίαν.*

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου τὴν 18 τρέχοντος μηνὸς συνετάραξεν ἐν Ἑλλάδι ὄχι μόνον τοὺς ὀπαδούς του ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθρούς του ἀκόμη. Καὶ τοῦτο προῆλθεν ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ αἰφνίδιον τοῦ θανάτου, καθ' ἣν στιγμὴν ἐφαίνετο διατελῶν ἐν πλήρει ὑγιείᾳ, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ Βενιζέλος ἐπὶ ὁλόκληρον 25-ετίαν κατεῖχε τόσον κυρίαρχον θέσιν εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν τῆς Ἑλλάδος, ὥστε τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον ἀφίνει ὁ θάνατός του, νὰ προξενῇ κατάπληξιν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πολιτικούς του ἀντιπάλους. Ἔπεσεν ἡ πελωρία δρῦς, ἥτις κατεῖχε τὸ μέσον τοῦ δάσους, καὶ τὰ ἐναπομείναντα δένδρα, ἀντὶ νὰ φαίνωνται μεγαλείτερα, τοὐναντίον φαίνονται ἀκόμη μικρότερα ἢ πρίν.

Οὐδεὶς ἀμερόληπτος κριτὴς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ὁ Βενιζέλος ὑπῆρξεν ὁ ἐπιφανέστατος πολιτικὸς ἀνὴρ τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Μόνον δύο ἄλλοι Ἕλληνες δύνανται νὰ συγκριθοῦν πρὸς αὐτὸν — ὁ Καποδίστριας καὶ ὁ Τρικούπης. Ὅλοι οἱ λοιποὶ κυβερνήσαντες τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν τελευταίαν 100-ετίαν ἦσαν ἀπείρως κατώτεροι αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν ἱκανότητα καὶ κατὰ τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα. Καὶ ὁ μὲν Καποδίστριας ἐδολοφονήθη μετὰ τετραετῆ διεύθυνσιν τῶν τυχῶν τῆς Ἑλλάδος, πρὸ τοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν πολιτικήν του. Ὁ δὲ Τρικούπης, ἂν καὶ ἐπολιτεύθη ἐπὶ 14 ἔτη, κατὰ τὸ πλεῖστον ὡς κυβερνήτης, καὶ αὐτὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρόν του (τοῦ νὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀνταξίαν τοῦ προορισμοῦ της), ὡς ἐκ τῆς ἀσταθείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις ἀπεχθάνετο τὰς ὑλικὰς θυσίας καὶ ἐτρέφετο εὐχαρίστως μὲ τὰς ἀγυρτείας τῶν δημοκόπων.

Ὡς πολιτικὸν πνεῦμα ὁ Βενιζέλος πιθανὸν νὰ μὴ ἦτο μεγαλείτερος τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Τρικούπη· βεβαίως δὲ ηὐνοήθη καὶ ὑπὸ τῶν περιστάσεων, διότι εὗρε τὴν πολιτικὴν κονίστραν σαρωμένην διὰ τῆς στρατιωτικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1909 ἀπὸ ὅλα τὰ ἄθλια κόμματα καὶ τοὺς ἐλεεινοὺς δημαγωγούς, οἵτινες εἶχον ματαιώσει τὸ ἔργον τοῦ Τρικούπη. Ἠδυνήθη ἑπομένως νὰ λάβῃ τὴν ἀμέριστον ὑποστήριξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον πενταετίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον ἔδωκεν εἰς τὴν πατρίδα ἰσχυρὰν καὶ πεφωτισμένην διοίκησιν, ὁποίαν διὰ πρώτην φορὰν ἔβλεπεν ἡ χώρα, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ διπλωματικοῦ του δαιμονίου ἐδιπλασίασε τὴν Ἑλλάδα ἐδαφικῶς. Παρ' ὅλην δὲ τὴν μετέπειτα ῥῆξίν του πρὸς τὸν Βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ τὸν διχασμὸν τοῦ ἔθνους, ὅστις ἐπηκολούθησεν εἰς τὴν ῥῆξιν ἐκείνην, ἠδυνήθη ἐπὶ τέλους νὰ ὁδηγήσῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν παράταξιν τῶν νικητῶν τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου καὶ νὰ δρέψῃ εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Εἰρήνης πρωτοφανῆ θρίαμβον, ὅστις ἔφερε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ τὰ πρόθυρα τῆς Κων/πόλεως. Ἀλλ' ὅπως ἐματαιώθησαν τὰ σχέδια τοῦ Καποδίστρια καὶ τοῦ Τρικούπη, οὕτω κατέρρευσε καὶ ἡ μεγαλεπίβολος πολιτικὴ τοῦ Βενιζέλου, διότι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἠκολούθησε καὶ πάλιν τοὺς δημαγωγοὺς καὶ δημοκόπους. Μ᾽ὅλα ταῦτα καὶ ἐκ τῶν ἐρει-

πίων ἀκόμη τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς, ὁ Βενιζέλος κληθεὶς εἰς βοήθειαν κατώρθωσε νὰ περισυλλέξῃ νέα ἐσωτερικὰ καὶ διεθνῆ ὠφελήματα διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Βενιζέλου τὸν κατηγοροῦν ὅτι ἐκακοδιοίκησε τὴν Ἑλλάδα· Καὶ ἔλαβον ὡς σύνθημάτων τὴν «μικρὰν καὶ ἔντιμον Ἑλλάδα» τῆς Μελούνας' Ὡς ἐὰν ἡ ἐντιμότης συμβαδίζῃ ἀναγκαίως μετὰ τῆς σμικρότητος, ἢ ὡς ἐὰν ἡ μικρὰ Ἑλλὰς ἡ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Βενιζέλου τῷ 1910, ἦτο «ἔντιμος»—δηλ· εὐνομουμένη καὶ πιστὴ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών της. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ διοίκησις τοῦ Βενιζέλου μετὰ τὸ 1917 δὲν ὑπῆρξεν ἐφάμιλλος τῆς τῶν ἐτῶν 1910—1915. Εἰς τοῦτο συνετέλεσε, μεταξὺ ἄλλων αἰτίων, καὶ ἡ μεγάλη ἐμπιστοσύνη, ἣν ἔδειξεν ὁ Βενιζέλος εἰς πρόσωπα πολιτικά, ἅτινα οἰκτρῶς διέψευσαν τὰς προσδοκίας του, ἀλλὰ τῶν ὁποίων τὰ σφάλματα καὶ τὰς ἐκμεταλλεύσεις ἐπλήρωσεν αὐτὸς—δικαίως ἄλλως τε. Οὐδεὶς θαυμαστὴς τοῦ Βενιζέλου δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι διέπραξε λάθη—τίς ἄνθρωπος ἀλάθητος;—τὰ ὁποῖα καὶ ὁ ἴδιος ἀνεγνώρισε. Τὸ μόνον ἐλαφρυντικόν, ὅπερ δύναταί τις νὰ ἐπικαλεσθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι αὐτὸς ἦτο ἀπερροφημένος ὑπὸ τῶν διπλωματικῶν προβλημάτων τῆς διεθνοῦς καταστάσεως, ὥστε ἐπὶ τριετίαν ὁλόκληρον νὰ ἀπουσιάζῃ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι, ἡ κακοδιοίκησις τῶν ὑπουργῶν καὶ ἐμπίστων του ὑπῆρξε πολὺ ὀλιγώτερον ὀλεθρία τῆς κακοδιοικήσεως ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ κακῶς διαχειρισθένων τὰ κοινά, καὶ τῆς κακοδιοικήσεως τῶν συγχρόνων ἀντιπάλων του.

Ὅ,τιδήποτε ὅμως καὶ ἂν λεχθῇ διὰ τὴν ἐσωτερικήν του διοίκησιν, ὡς πηδαλιοῦχος τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος ὁ Βενιζέλος ὑπῆρξεν ἀπαράμιλλος, συνδυάζων τὴν τόλμην μὲ τὴν διορατικότητα καὶ τὴν πρόβλεψιν κατὰ τρόπον, ὅστις καὶ τὸν ἔξω κόσμον κατέπλησσε καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας. Δικαίως ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσον, ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς Συνδιασκέψεως τῆς Εὐρώπης, εἶπεν ὅτι ἐξ ὅλων τῶν διπλωματῶν, οἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς αὐτήν, μόνον δύο ἄνδρες τῷ ἐνεποίησαν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν—ὁ Κλεμανσὼ καὶ ὁ Βενιζέλος. Ποῖος δὲ ἐξ ἡμῶν τῶν ζησάντων ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν 12-ετῆ ἐποχὴν τῆς ἐθνικῆς ἀπονεκρώσεως, ἥτις ἐπεκάθησεν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὸν ἀτυχῆ πόλεμον τοῦ 1897 καὶ μέχρι τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1909, δὲν θὰ ἐθεώρει φρενοβλαβῆ ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ἐτόλμα τότε νὰ προφητεύσῃ ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ Ἑλληνικὴ σημαία θὰ ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τῆς Μακεδονίας, Ἠπείρου Κρήτης, νήσων Αἰγαίου, Σμύρνης, Ἀϊδινίου, Προύσσης καὶ Θρᾴκης μέχρι τῶν προθύρων τῆς Κων)πόλεως; Ποῖος ἄλλος ἐκ τῶν τότε καὶ τῶν ἔκτοτε πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ὁραματισθῇ τοιούτους ἐθνικοὺς θριάμβους ἢ εἶχε τὸ ἀνάστημα νὰ τοὺς πραγματοποιήσῃ;

Καὶ μ᾿ὅλα ταῦτα, ὅπως πρὸ τοῦ Βενιζέλου ὑπῆρξαν κυβερνῆται μικροὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν πρόβλεψιν, οὕτως ὑπῆρξαν καὶ μετὰ τὴν ἀνέλπιστον πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων ἀντίπαλοι αὐτοῦ ταπεινοὶ τὴν ψυχὴν καὶ τυφλωμένοι ἐκ προσωπικοῦ φθόνου, ἀρνούμενοι τὰ κατορθώματά του ἢ ἀποδίδοντες αὐτὰ εἰς ἄλλους ἢ εἰς τὴν τύχην! Καὶ τώρα ἀκόμη, ὅτε ὁ Βενιζέλος κεῖται νεκρός, δυσκο-

λεύονται νὰ εἴπουν μίαν εὐγενῆ καὶ εἰλικρινῆ λέξιν δι᾽ αὐτὸν ἢ νὰ τοῦ ἀναγνωρίσουν οἱανδήποτε ἀξίαν ἢ ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν πατρίδα!

Εἰς τοῦτο ὅμως, περισσότερον τῶν ταπεινῶν καὶ εὐτελῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων τοῦ Βενιζέλου, πταίει ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἢ τοὐλάχιστον, ἡ μερὶς ἐκείνη τοῦ λαοῦ, ἥτις παρεσύρθη ἀπὸ τοὺς δημοκόπους καὶ δὶς κατεψήφισε τὸν Βενιζέλον, ὅπως καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τοῦ 1885, 1890 καὶ 1893 κατεψήφισε τὸν Τρικούπην καὶ τὸ 1895 τὸν ἀπέστειλεν εἰς ἐξορίαν, ἢ ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐξοστράκισαν τὸν Ἀριστείδην, μόνον διότι ἐβαρύνθησαν νὰ τὸν ἀκούουν νὰ λέγεται «δίκαιος». Εἷς ἐλεύθερος λαὸς δημιουργεῖ μόνος του τοὺς πολιτικούς του ἀρχηγούς· ἐπομένως ἐὰν οἱ ἀρχηγοὶ ἦναι ἀνίκανοι ἢ ἀνάξιοι, τὴν εὐθύνην φέρει πρωτίστως ὁ ἀναδείξας αὐτοὺς λαός.

***

Ὁ θάνατος τοῦ Βενιζέλου εἶναι ἀληθῶς μεγάλη ἀπώλεια διὰ τὴν Ἑλλάδα αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὁπότε ὁ διεθνὴς ὁρίζων ἐκαλύφθη καὶ πάλιν ὑπὸ μελανῶν νεφῶν, καὶ ἀπειλεῖται νέος τρομακτικὸς πόλεμος, καὶ ὁπότε ἡ Ἑλλὰς εἶχεν εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε ἀνάγκη τῆς διαυγοῦς διανοίας καὶ τῆς στιβαρᾶς χειρὸς αὐτοῦ καθὼς καὶ τῆς σθεναρᾶς του γλώσσης, ἥτις ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς τοὺς ἄνω καὶ πρὸς τοὺς κάτω.

Ὡς ἀντισήκωμα τῆς ἀπωλείας ταύτης, ὁ θάνατος τοῦ Βενιζέλου θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην, αἴρων ἐκ τοῦ μέσου μίαν μεγάλην προσωπικότητα, ἥτις εἶχε συγκεντρώσει περὶ ἑαυτὴν τόσην ἀφοσίωσιν καὶ τόσα μίση, ἐὰν οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Βενιζέλου, οἱ ἀποδίδοντες ὅλα τὰ ἀτυχήματα τῆς χώρας εἰς τὰ σφάλματα ἐκείνου, ἦσαν εἰλικρινέστεροι καὶ συνεπέστεροι πρὸς ἑαυτούς.

Ἀλλὰ πολὺ φοβούμεθα ὅτι καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βενιζέλου δὲν θὰ ἐπέλθῃ ἡ ποθητὴ συμφιλίωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐφ᾽ ὅσον εἰς τὴν νοοτροπίαν τῶν ἀντιπάλων τοῦ Βενιζέλου θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ κυριαρχῇ ἡ σκέψις ὄχι τῆς ἀποφυγῆς τῶν σφαλμάτων τοῦ Βενιζέλου καὶ τῆς ἐξευρέσεως πολιτικῆς καλλιτέρας τῆς ἰδικῆς του, ἀλλὰ μόνον ἡ μέριμνα τῆς ἀπορροφήσεως ὅλων τῶν κλάδων τῆς διοικήσεως ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν των. Διότι ἄλλως τε καὶ οἱ ἴδιοι δὲν διστάζουν νὰ ὁμολογοῦν ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν τοῦ «ἠθικοῦ ρυθμοῦ» καὶ τῆς «κοσμογονίας» εἰργάσθησαν καὶ κατώρθωσαν νὰ κάμουν τὴν Ἑλλάδα «κράτος ἀντιβενιζελικόν». Καὶ ἐφ᾽ ὅσον ὑφίσταται τοιοῦτο κράτος, ἡ ἔκλειψις τοῦ Βενιζέλου ἐκ τῆς κοσμικῆς σκηνῆς δὲν θὰ μεταβάλῃ τὴν κατάστασιν οὐδὲ θὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἀληθῆ πηγὴν τοῦ διχασμοῦ τῶν Ἑλλήνων εἰς Βενιζελικοὺς καὶ ἀντιβενιζελικούς.

***

Ἀλλ᾽ ἐπὶ τέλους ὁ Βενιζέλος, καὶ ἐὰν δὲν ἀπέθνησκε τώρα, πάντως θὰ ἀπέθνησκε μετ᾽ ὀλίγα ἔτη ἐκ γήρατος. Δὲν πρέπει λοιπὸν τὸ ἔθνος, τὸ γεραῖρον τὴν μνήμην του, νὰ περιορισθῇ εἰς θρήνους ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ του, ἀλλὰ πρέπει νὰ φροντίσῃ νὰ εὕρῃ ἄνδρας ὅσον τὸ δυνατὸν ἀξιωτέρους νὰ τὸν διαδεχθοῦν. Βεβαίως τοιαῦται φυσιογνωμίαι, ὡς τοῦ Βενιζέλου καὶ τοῦ Τρικούπη, πολὺ

ἀραιῶς ἐμφανίζονται εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν οἱασδήποτε χώρας. Ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι ἡ πατρὶς ἡμῶν ἔχει περισσοτέραν ἀνάγκην κυβερνητῶν προικισμένων μὲ ἠθικὰ κεφάλαια παρὰ μὲ εὐφυΐαν καὶ εὐστροφίαν πολιτικήν. Ἡ πολιτικὴ εὐφυΐα ἢ «ἐξυπνάδα» ποτὲ δὲν μᾶς ἔλειψε κατὰ τὰ 100 ἔτη τῆς πολιτικῆς μας ἀνεξαρτησίας, ἀλλ᾽ ἀντὶ νὰ χρησιμοποιηθῇ πρὸς τὸ καλὸν τῆς πατρίδος, ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὴν συστηματικὴν καταστρατήγησιν τῶν νόμων καὶ τὴν παραγκώνισιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης. Μᾶς χρειάζονται κυβερνῆται καὶ βουλευταὶ ἀναγνωρίζοντες πρωτίστως τὸν Θεὸν καὶ τοὺς νόμους Αὐτοῦ καὶ ἀποφασισμένοι νὰ τοὺς ἐφαρμόσουν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Ἐξαιρετικαὶ φυσιογνωμίαι, ὡς ἡ τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, εἶναι βεβαίως μέγα ἠθικὸν κεφάλαιον καὶ σέμνωμα ἐθνικόν, καὶ μακάρια τὰ ἔθνη ἐκεῖνα ἅτινα ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν τοιούτους ἄνδρας. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἔθνους. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον διὰ πᾶν ἔθνος, τὸ ὁποῖον θέλει νὰ ζήσῃ καὶ νὰ εὐημερήσῃ, εἶναι κυβερνῆται ἠθικοὶ καὶ ἀποφασιστικοί, ἔστω καὶ ἂν ἦναι καὶ μετρίου πνεύματος. Ἄλλως τὸ ἔθνος ἐκεῖνο εἶναι προωρισμένον εἰς ἀποσύνθεσιν καὶ ἀφανισμόν. «Δικαιοσύνη ὑψοῖ ἔθνος, ἡ δὲ ἁμαρτία εἶναι ὄνειδος λαῶν».

Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ

Ἡ ἔκρηξις τοῦ ἀγρίου διωγμοῦ τῶν Ἰουδαίων ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τὴν δικτατορίαν τοῦ Χίτλερ—διωγμοῦ ἐφαμίλλου κατὰ τὴν ἀδικίαν καὶ βαρβαρότητα πρὸς τὰς χειροτέρας ἀντιεβραϊκὰς ὠμότητας τοῦ Μεσαίωνος—ἐφείλκυσεν ὅσον οὐδέποτε μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν ὁλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἀντισημιτισμοῦ, ὅστις εἶναι μέγα ὄνειδος διὰ τὴν Χριστιανοσύνην καὶ στῖγμα διὰ τὸν Χριστιανικὸν πολιτισμόν.

Πολλοὶ θεωροῦν τὸν σύγχρονον Ἀντισημιτισμὸν ὡς ἁπλῆν συνέχειαν τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν Μεσαίωνα καὶ τὸν ἀποδίδουν εἰς τὴν μισαλλοδοξίαν τῶν Χριστιανῶν. Ἄλλοι ἀντιθέτως φρονοῦν ὅτι ὁ Ἀντισημιτισμὸς εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ Χριστιανισμοῦ· καὶ ὡς πρώτην ἱστορικὴν ἐκδήλωσιν Ἀντισημιτισμοῦ προβάλλουν τὴν Ἔξοδον (ἢ κατ᾽ αὐτούς, Ἔξωσιν) τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μωϋσέως! Ἀμφότεραι αἱ θεωρίαι αὗται εἶναι ἐσφαλμέναι.

Ὁ σημερινὸς Ἀντισημιτισμὸς εἶναι κίνησις ἐντελῶς ἄσχετος πρὸς τὴν θρησκείαν, ὡς θέλομεν ἐξηγήσει κατωτέρω. Συνεπῶς καὶ ἐὰν μεταχειρίζεται σήμερον ἐν πολλοῖς τὰς αὐτὰς μεθόδους, ἃς μετήρχοντο κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας οἱ διῶκται τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τὰ ἐλατήρια ὅμως εἶναι ἐντελῶς διάφορος τῆς κακομεταχειρίσεως τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἡ δὲ ἑτέρα θεωρία ὅτι ὑπῆρχεν Ἀντισημιτισμὸς πρὸ Χριστοῦ εἶναι ἐξ ἴσου ἀστήρικτος. Βεβαίως εἶναι ἀστεῖον νὰ θεωρήσωμεν τὴν Ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου κατὰ τὸν 14ον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ὡς ἐκδήλωσιν Ἀντισημιτισμοῦ·

διότι εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ἔξοδος ἐκείνη ἦτο μία ἐπανάστασις τῶν Ἑβραίων κατὰ τῶν Αἰγυπτίων. Οὔτε ἡ ἀπαγωγὴ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ εἰς Βαβυλωνίαν κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων καὶ κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἦτο ἐνέργεια ἀντισημιτική, ἀλλὰ μέτρον καθαρῶς πολιτικόν, ἀποβλέπον εἰς τὴν ἐγκατάστασιν νέου πληθυσμοῦ εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἥτις χώρα, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως, ἦτο ἐπὶ αἰῶνας τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ Ἀσσυρίων καὶ Βαβυλωνίων ἀφ᾽ ἑνός, καὶ Αἰγυπτίων ἀφ᾽ ἑτέρου.

Ὑπῆρξαν ἀληθῶς διωγμοὶ τῶν Ἑβραίων πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἄσχετοι πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, κυρίως ἐπὶ τῶν πρώτων Ρωμαίων αὐτοκρατόρων· εἰς τοὺς διωγμοὺς ὅμως ἐκείνους δὲν διαβλέπει κανεὶς θρησκευτικὰ ἢ φυλετικὰ αἴτια ἀλλὰ καθαρῶς πολιτικά. Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς τε Παλαιστίνης καὶ τῆς Διασπορᾶς, πολυτρόπως εὐνοηθέντες ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Διαδόχων του, ἀπέκτησαν διὰ τῆς νοημοσύνης καὶ ἱκανότητός των ἰσχυρὰν θέσιν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ἰδίως ἐν Αἰγύπτῳ, συνάμα δὲ καὶ φυλετικὴν συνείδησιν τῆς δυνάμεώς των, ἥτις τοὺς ὡδήγησεν εἰς συχνὰς παρεκτροπὰς καὶ ἀκρότητας. Ἡ ἱστορία τοῦ 1ου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἀναφέρει οὐκ ὀλίγας Ἰουδαϊκὰς ταραχὰς καὶ ἐπαναστάσεις. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Ρώμην εἶχε συγκεντρωθῆ πολυάριθμος Ἰουδαϊκὴ παροικία· κατὰ δὲ τὸ ἔτος 51, ἐπειδὴ ἡ παροικία αὕτη διήγειρε αἱματηρὰς ταραχὰς ἐν τῇ πόλει, ὁ αὐτοκράτωρ Κλαύδιος διέταξε τὴν ἀπέλασιν ὅλων τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων. Ἐπίσης εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς σπουδαστὰς τῆς ἱστορίας πῶς ἀνεπτύχθη καὶ ἐξειλίχθη ἡ Ἰουδαϊκὴ Ἐπανάστασις τοῦ ἔτους 66 μ. Χρ., ἥτις κατέληξεν εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων.

Μόνον μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς θρησκείας τοῦ Κράτους, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 4ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, ἔλαβεν ὁ Χριστιανισμὸς μέρος εἰς τοὺς διωγμοὺς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπὶ 12 ἢ 13 αἰῶνας αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ Χριστιανικαὶ κυβερνήσεις τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως κατεδυνάστευσαν οἰκτρῶς τὴν φυλὴν ταύτην, αἱ μὲν Ἐκκλησίαι καὶ ὁ λαὸς ἐκ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, αἱ δὲ κυβερνήσεις χάριν ἀργυρολογίας. Λίαν ἐνωρὶς εἰς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος ἤρχισεν ἡ κακομεταχείρησις τῶν Ἰουδαίων, ἥτις οὐδένα πλέον πολιτικὸν λόγον εἶχεν, ἀφοῦ οἱ Ἰουδαῖοι ἁπανταχοῦ τοῦ Κράτους ἦσαν ἥσυχοι καὶ νομοταγεῖς πολῖται. Καὶ ναὶ μὲν ὁ νόμος ἐχαρακτήριζε τὸν Ἰουδαϊσμὸν ὡς θρησκείαν ἀνεγνωρισμένην (religio licita), ἀπηγόρευε τὸν στρατωνισμὸν στρατιωτῶν εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ ἐπροστάτευε τὴν λατρείαν τῶν συναγωγῶν. Ἀλλ᾽ ὁ Θεοδόσιος ἀπηγόρευσε τὴν ἵδρυσιν νέων συναγωγῶν καὶ ἐπὶ ποινῇ θανάτου τὴν ἐπιγαμίαν μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν καὶ τὴν κατοχὴν Χριστιανῶν δούλων ὑπὸ Ἰουδαίων. Ὁ Ἰουστινιανὸς τοῖς ἀπηγόρευσεν ἀκόμη καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ Ταλμοὺδ (ὅπερ τότε μόλις εἶχε συμπληρωθῆ), οἱ δὲ αὐτοκράτορες τοῦ 8ου καὶ 9ου αἰῶνος ἐπενέβησαν ἔτι σκαιότερον εἰς τὰ τῆς θρησκείας των. Ἐνώπιον τοῦ Βυζαντινοῦ νόμου, οἱ Ἰουδαῖοι ἐτέθησαν εἰς πολὺ δυσμενῆ θέσιν. Ὁ Θεοδοσιανὸς Κῶδιξ τοὺς χαρακτηρίζει ὡς κατωτάτην καὶ διεστραμμένην τάξιν, τὴν κοινότητά των ὡς κακοποιὸν καὶ ἐπικίνδυνον, τὴν θρησκείαν των ὡς δεισιδαιμονίαν καὶ τὰς συνάξεις

των ὡς «ἱεροσυλίαν» καὶ «μόλυσμα». Ἰουδαῖος ἢ αἱρετικὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐμφανισθῇ ἐπὶ δικαστηρίου ὡς μάρτυς κατὰ ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ε΄ (911—954) ἐθέσπισεν ὅτι Ἰουδαῖος, δίδων ὅρκον ἐπὶ δικαστηρίου, ὤφειλε νὰ ζωσθῇ μὲ ἀκάνθας, νὰ σταθῇ ἐντὸς ὕδατος, καὶ κρατῶν τὸν Τορᾶ (ἱερὸν νόμον) ἀνὰ χεῖρας νὰ ἐπικαλεσθῇ ἐφ᾽ ἑαυτὸν τὴν λέπραν τοῦ Νεεμάν, τὴν κατάραν τοῦ Ἠλὶ καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν υἱῶν Κορέ, ἐὰν ἐψευδόρκει. Διὰ νόμου τοῦ Ὀνωρίου, οἱ Ἰουδαῖοι ἀπεκλείοντο τοῦ στρατοῦ, τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν κρατικῶν ἀξιωμάτων, ὡς καὶ τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ «ρήτορος» (δικηγόρου). Τῷ δὲ 537 ὁ Ἰουστινιανὸς ἀπέκλεισε τοὺς Ἰουδαίους «οἱασδήποτε τιμῆς» (honore fruantur nullo). Ἐκ τῶν νομικῶν τούτων διατάξεων εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ καταδυνάστευσις τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸ Βυζαντινὸν Κράτος εἶχε ρίζας θρησκευτικάς, ἀφοῦ ἄλλως τε εἰς τὸ Κράτος αὐτὸ θρησκεία καὶ πολιτεία ἦσαν τελείως ἐμπεπλεγμέναι μετ᾽ ἀλλήλων, πρὸς μεγίστην ζημίαν ἀμφοτέρων. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δὲν συναντῶμεν διατάξεις κατὰ τῶν Ἰουδαίων, οἵας εὑρίσκομεν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ ἀντι-ιουδαϊκοὶ ὅμως νόμοι τοῦ Βυζαντίου, ἐφ᾽ ὅσον δὲν ἐνεπνεύσθησαν ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, πάντως ἔμειναν ἀδιαμαρτύρητοι ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὑπὸ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ὅστις εἰς τὴν διδασκαλίαν του δὲν ἐγνώριζε ποσῶς τὴν ἀνεξιθρησκείαν, Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοὶ κατεδυναστεύθησαν ἀδιακρίτως· ἀλλὰ βαθμηδὸν οἱ διωγμοὶ ἠραιώθησαν, ἕως οὗ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἡ Χριστιανικὴ Εὐρώπη κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τὰ Μουσουλμανικὰ κράτη μέτρον τι σεβασμοῦ πρὸς τὰ ἀλλότρια θρησκεύματα. Εἰς τὸν κοινὸν αὐτὸν διωγμὸν Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι ὑπέφερον περισσότερον τῶν Χριστιανῶν, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὸ ὅτι εἰς τοὺς διωγμοὺς κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐλάμβανον συχνὰ μέρος καὶ οἱ Χριστιανοί. Πάντως ὁ κύριος λόγος τοῦ διωγμοῦ ἐκ μέρους τῶν Μουσουλμάνων ἦτο θρηκευτικός, καὶ οὐχὶ πολιτικὸς ἢ φυλετικός.

Τὸ αὐτὸ ἀληθεύει καὶ περὶ τῶν διωγμῶν τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκησία ἐν τῇ Δύσει δυστυχῶς ἀπὸ τῶν πρώτων αἰώνων μετῆλθεν ἐπαίσχυντον στάσιν ἀπέναντι τῶν Ἰουδαίων. Ἀπὸ τῆς ἐν Ἐλλιβέρει Συνόδου κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα μέχρι τῆς ἐν Τριδέντῳ Συνόδου τοῦ 1563, Σύνοδοι καὶ ἱεράρχαι τῆς Δύσεως ἐπισήμως ἐπεσώρευσαν κατ᾽ αὐτῶν παντὸς εἴδους καταδυναστεύσεις—διακριτικὸν ἔνδυμα καὶ κάλυμμα, περιορισμὸν ἐντὸς περιτειχισμένων συνοικιῶν, ἀπαγορεύσεις ἀσκήσεως ἐπαγγελμάτων, κτλ. Κ᾽ ἐδῶ πάλιν ὁ λόγος ἦτο ἡ θρησκευτικὴ μισαλλοδοξία, ἥτις ἄλλως τε ἐξεδηλοῦτο ἐξ ἴσου ἀγρία καὶ κατὰ τῶν ἑτεροδόξων ἢ ἑτεροφρονούντων Χριστιανῶν. Ἂν πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἐδιώχθησαν, ἐβασανίσθησαν καὶ ἐθανατώθησαν ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, πολὺ περισσότεροι Χριστιανοὶ «αἱρετικοὶ» ὑπῆρξαν θύματα τῶν δικαστηρίων, ἐκείνων. Ἰδιαιτέρως κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐδημιουργήθη κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὁ συκοφαντικὸς θρῦλος τῆς χρήσεως Χριστιανικοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος εἰς τὰς ἱεροτελεστίας των· ὁ δὲ θρῦλος οὗτος διετηρήθη μέχρι τῶν ἡμερῶν μας εἴς τινας Χριστιανικῶς καθυστερημένας χώρας.

Παραλλήλως πρὸς τοὺς θρησκευτικοὺς τούτους διωγμούς, οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ Μεσαίωνος ὑφίσταντο πολλὰς πιέσεις καὶ ἐκ μέρους τῶν κοσμικῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἐκμεταλλευόμενοι τὴν μισαλλοδοξίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χυδαίου λαοῦ τὰς ἀμαθεῖς προλήψεις ἀπήλαυνον, ἐφορολόγουν, ἐφυλάκιζον τοὺς Ἰουδαίους ἀναιτίως. Τῶν τοιούτων κακοποιήσεων ὁ λόγος ἦτο πολιτικὸς ἢ μᾶλλον ταμειακός, πρὸς εἰσαγωγὴν χρημάτων εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον.

Βαθμηδὸν ὅμως κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα καὶ ἐφεξῆς εἴς τινας χώρας τῆς Εὐρώπης—καὶ κυρίως εἰς τὰς Προτεσταντικὰς—ἤρχισεν ἡ κοινὴ συνείδησις νὰ ἐξεγείρεται κατὰ τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Ἰουδαίων. Ταυτοχρόνως μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν Ἰουδαίων εἶχεν ἀναπτυχθῆ τάξις ἀνδρῶν μεγάλης διανοήσεως καὶ διεθνοῦς μορφώσεως, οἵτινες εἰς τὰς χώρας τῆς διαμονῆς των ἀπέκτησαν ἠθικὴν ἐπιβολὴν κατὰ τῶν διωκτῶν των καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν Χριστιανικῶν κοινωνιῶν. Βαθμηδὸν ἤρθησαν οἱ ἐπαχθεῖς περιορισμοὶ καὶ ἀπαγορεύσεις, ἡ δὲ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις πρῶτον καὶ εὐθὺς κατόπιν ὁ Μ. Ναπολέων ἐκρήμμισαν τοὺς τελευταίους φραγμούς, τοὺς χωρίζοντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τὴν λοιπὴν κοινωνίαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πεπολιτισμένας χώρας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἀπέκτησαν ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητα μὲ τοὺς Χριστιανοὺς ἀπέναντι τοῦ νόμου.

***

Ἀκριβῶς ὅμως κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὅστις εἶδε τὴν χειραφέτησιν τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τὰς βαρβαρότητας τοῦ Μεσαίωνος, ἐγεννήθη νέα ἀντίδρασις κατὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ εἴς τινας χώρας τῆς Εὐρώπης—ὁ ***Ἀντισημιτισμός***. Ἡ ἀντίδρασις αὕτη ἐνδελεχῶς ἐξεταζομένη, δὲν προέρχεται οὔτε ἀπὸ θρησκευτικὴν μισαλλοδοξίαν οὔτε ἀπὸ πολιτικοὺς λόγους, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ ἀντιλήψεις φυλετικάς, κοινωνικὰς καὶ οἰκονομολογικάς. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ σημερινὸς Ἀντισημιτισμὸς δὲν πρέπει νὰ συγχέηται ἢ νὰ συσχετίζηται πρὸς τὰς Μεσαιωνικὰς καταδυναστεύσεις τῶν Ἰουδαίων, ἂν καὶ πολλαὶ ἐκ τῶν μεθόδων του ἦναι αἱ αὐταὶ μὲ τὰς τοῦ Μεσαίωνος.

Ὁ ἐπὶ τόσους αἰῶνας αὐστηρὸς περιορισμὸς τῶν Ἰουδαίων ἐντὸς τῶν περιφράκτων συνοικιῶν των (ghettos) εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης μοιραίως εἶχε διαμορφώσει τὸν Ἰουδαϊκὸν χαρακτῆρα εἰς τύπον ὅλως διάφορον τοῦ τύπου τῶν ἄλλων πολιτῶν. Ὁ περιορισμὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐθεσπίσθη ὡς φραγμὸς προστατευτικὸς τῆς Χριστ. θρησκείας κατὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς «αἱρέσεως», ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως ὁ ἀγρότης Ἰουδαῖος διαμορφωθῇ εἰς ἀστὸν καὶ ἐμποτισθῇ ὅλας τὰς ἀστικὰς καὶ δημοκρατικὰς ἰδέας, ἃς ἐγέννησε βαθμηδὸν τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ χειροτεχνία. Ὁ ἀποκλεισμός του ἀπὸ τὸν στρατόν, τὴν γεωργίαν, τοὺς ἐμπορικοὺς συλλόγους καὶ τὰς συντεχνίας, τὸν ἐξηνάγκασε νὰ γίνῃ ἐπαγγελματικῶς μὲν ἐμπορομεσίτης καὶ χρηματιστής, κοινωνικῶς δὲ ὁ τύπος τοῦ νεωτέρου ἀστοῦ (τῆς ***μπουρζουαζίας***, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν Κομμουνιστῶν). Ἡ ἀπαγόρευσις τῆς μετὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπιγαμίας (ἀπαγόρευσις ἐφαρμοσθεῖσα μὲ ἴσην αὐστηρότητα ἐκ μέρους τῆς τε Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς Συναγωγῆς) ἐκράτησε τὴν

Ἰουδαϊκὴν φυλὴν ἀμιγῆ διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ συνεπῶς ἐνίσχυσεν ἀπείρως τὴν ἐπὶ τῆς φυλῆς πνευματικὴν ἐξουσίαν τῶν θρησκευτικῶν της ἀρχόντων. Εἰς ἐπίμετρον δὲ οἱ μακραίωνες διωγμοὶ καὶ καταδυναστεύσεις ἀνέπτυξαν τὴν φυσικὴν νοημοσύνην τῆς φυλῆς ταύτης εἰς πανουργίαν.

Ὅταν λοιπὸν κατέπεσαν οἱ φραγμοὶ καὶ περιορισμοὶ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, ὁ Ἰουδαῖος δὲν ἦτο πλέον ὁ Σημίτης τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ σύγχρονος Εὐρωπαῖος μὲ ἰσχυρὰ δημοκρατικὰ καὶ ἀστικὰ φρονήματα, μὲ ἐξαιρετικὸν ὅλως ἐμπορικὸν τάλαντον, καὶ μὲ συμπαγῆ φυλετικὴν ὀργάνωσιν, ὁμοίαν της ὁποίας δὲν εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ ἡ λοιπὴ κοινωνία. Ἐὰν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὴν χειραφέτησίν των δὲν ἀπετέλουν τοιαύτας συμπαγεῖς μάζας, ἀλλὰ ἦσαν διεσκορπισμένοι εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, δὲν θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Ἀντισημιτισμός. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὀξέος ἐμπορικοῦ συναγωνισμοῦ, ὃν εὗρον ἐκ μέρους τῶν Ἰουδαίων οἱ Χριστιανοὶ ἔμποροι, τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ συμπαγὴς αὕτη Ἑβραϊκὴ μάζα ἀνῆκεν εἰς τὴν μέσην ἀστικὴν τάξιν (τὴν **μπουρζουαζίαν**) καὶ κατὰ τὰς φιλελευθέρας ἐπαναστάσεις τῆς Εὐρώπης τοῦ 19ου αἰῶνος ἡ μάζα αὕτη διὰ τῆς συμπαγοῦς καὶ ὠργανωμένης της ὑποστηρίξεως, μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν εἰς τὰς πλείστας Εὐρωπαϊκὰς χώρας, ἐξήγειρε κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἀφ' ἑνὸς μὲν τοὺς ἀντιδραστικοὺς (μοναρχικούς, ἀπολυταρχικούς, κτλ.), ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς ριζοσπάστας τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς.

Ὁ Ἀντισημιτισμός, ὡς ἀρχὴ καὶ σύστημα, εἶδε τὸ φῶς περὶ τὸ ἔτος 1875 πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ, ὅπου οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν πολυαριθμότεροι. Καὶ ἰδίως ἐν Γερμανίᾳ αἱ πολιτικαὶ διαμάχαι ἔφερον ὑπερισχύοντας τοὺς Ἀντισημίτας, ἕως οὗ αἱ ὑπερβολαὶ καὶ ἀκρότητες αὐτῶν ἐπροξένησαν ἀηδίαν εἰς τὰς διανοουμένας τάξεις καὶ μετὰ τὸ ἔτος 1895 ὁ Ἀντισημιτισμὸς περιῆλθεν εἰς ραγδαῖον μαρασμόν. Ἐν Γαλλίᾳ οἱ Ἀντισημῖται, παρ' ὅλον τὸν ἐφήμερον θρίαμβόν των εἰς τὴν ὑπόθεσιν Δρεϋφούς, οὐδέποτε ἠδυνήθησαν νὰ ἐπιδράσουν σοβαρῶς ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας, οἱ δὲ Ἑβραῖοι πάντοτε ὑπῆρξαν ἀρκετὰ ἰσχυροὶ καὶ ἡ **μπουρζουαζία** ἀρκετὰ ἐπικρατής, ὥστε νὰ ἀποκλεισθῇ κάθε σοβαρὸς διωγμός. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ Ἀντισημιτισμὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ριζωθῇ, διότι οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ πολλοῦ ζυμωθέντες μὲ τὰς Ἀγγλικὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς παραδόσεις, οὐδέποτε δὲ σοβαρῶς διωχθέντες ἢ καταδυναστευθέντες ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς Εὐαγγελικῆς Ἀναμορφώσεως καὶ ἐντεῦθεν, διεμορφώθησαν εἰς τύπον πολιτῶν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλλείπουν τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα, ἅτινα δίδουν λαβὴν εἰς τὸν Ἀντισημιτισμόν. Εἰς τὴν Ἀμερικήν, ὅπου ζῇ σήμερον τὸ ἓν τρίτον τῆς ὅλης Ἰουδαϊκῆς φυλῆς, οἱ Ἰουδαῖοι οὐδεμίαν οὐδέποτε ἐγνώρισαν καταδυνάστευσιν. Καὶ μέχρι τοῦ Παγκοσμίου Πολέμου ὁ Ἀντισημιτισμὸς ἔδιδε σημεῖα ζωῆς μόνον εἰς τὰς Χριστιανικῶς, κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς καθυστερημένης χώρας, ὡς τὴν Ρωσσίαν καὶ τὴν Ρουμανίαν, ὅπου ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐλάμβανον χώραν τὰ διαβόητα **πόγκρομ** (ὀχλαγωγίαι σφαγῆς καὶ κακοποιήσεως τῶν Ἑβραίων). Καὶ εἰς μὲν τὴν Ρωσσίαν ὑπὸ τὸ Σοβιετικὸν καθεστὼς οἱ Ἰουδαῖοι σήμερον κατέχουν προνομιοῦχον μᾶλλον θέσιν· εἰς τὴν Ρουμανίαν ὅμως, ἥτις, παρ' ὅλον τὸν τριπλασιασμόν της ἐκ τοῦ

Παγκοσμίου Πολέμου ἐλάχιστα προώδευσεν εἰς τὸν πολιτισμόν, ἐξακολουθεῖ ὁ 'Αντισημιτισμὸς νὰ ἐκδηλοῦται κατὰ καιροὺς καὶ τόπους.

Ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἀντισημιτισμοῦ εἰς τὴν Γερμανίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἶναι φαινόμενον κάπως αἰνιγματῶδες. Ὁ Γερμανικὸς λαὸς ἐν συνόλῳ εἶναι εἰρηνικὸς καὶ δίκαιος, αἱ δὲ 500,000 τῶν Ἰουδαίων τῆς Γερμανίας οὐδένα κίνδυνον ἀποτελοῦν διὰ τὰ 65,000,000 τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους. Δυστυχῶς οἱ ὑπερβολικοὶ ὅροι τῆς Συνθήκης τῶν Βερσαλλιῶν, τὰ δυσβάστακτα οἰκονομικὰ βάρη, ἡ διεθνὴς ταπείνωσις τῆς Γερμανίας μετὰ τὸν μέγαν Πόλεμον καὶ ἡ παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις ἐγέννησαν τοιαύτην δυσφορίαν μεταξὺ τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ, ὥστε ἐστράφη ἀπλήστως πρὸς τὸν Χίτλερ, ὅστις τῷ ὑπεσχέθη ταχεῖαν ἐπάνοδον τῆς Γερμανίας εἰς τὴν προπολεμικήν της εὐημερίαν καὶ ἰσχύν. Καὶ ἡ φασιστικὴ ὀργάνωσις, ἣν αὐτὸς εἰσήγαγεν, ἔχουσα ἀνάγκην θυμάτων, ὅπως ἐπιβληθῇ τελείως εἰς τὸν Γερμανικὸν λαόν, ἀνεζωπύρωσε τὸν 'Αντισημιτισμόν, ὃν ἐξώθησεν εἰς ὠμότητας, ἃς μόνον κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἀναφέρει ἡ ἱστορία.

Ἡ βία ὅμως οὐδέποτε ἐπεκράτησε τελικῶς κατὰ τοῦ δικαίου. Καὶ ὅπως ἡ σταυροφορία τοῦ Χίτλερ κατὰ τῆς Εὐαγγελικῆς 'Εκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐκφυλίζηται ἔναντι τῆς σθεναρᾶς καὶ ἀπτοήτου ἀντιστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, τοιουτοτρόπως ἃς ἐλπίσωμεν ὅτι οἱ διωγμοὶ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες ἐξήγειραν τὴν ἠθικὴν συνείδησιν ὅλων τῶν Χριστιανικῶν λαῶν τοῦ κόσμου, ταχέως θὰ καταπαύσουν καὶ θὰ ἀποπλυθῇ τὸ φοβερὸν τοῦτο ἠθικὸν στίγμα ἀπὸ τὸ μέτωπον τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Κατὰ τὸν προσεχῆ Ἰούλιον πρόκειται νὰ συγκροτηθῇ ἐν Λονδίνῳ τὸ β΄ διεθνὲς συνέδριον τῆς «Παγκοσμίου Ἀδελφότητος Θρησκευμάτων». Δὲν γνωρίζομεν ποῖοι εἶναι οἱ ὀργανώσαντες τὴν 'Αδελφότητα ταύτην καὶ τὸ προκείμενον Συνέδριον αὐτῆς. Ἰδίως δὲν γνωρίζομεν ποῖοι εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἀδελφότητα ταύτην. Τὰ ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ θρησκεύματα εἶναι μάταιαι προσπάθειαι τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Θεόν. Καὶ δὲν βλέπομεν εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ὑποδεικνυομένην καμμίαν ἄλλην «'Αδελφότητα», εἰμὴ τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία· οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς» (Πράξ. δ΄. 12).

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι ἁπλῶς ἓν ἐκ τῶν διαφόρων θρησκευμάτων τοῦ κόσμου ἢ κἂν τὸ ἄριστον ἐξ αὐτῶν. Εἶναι ***ἡ μόνη ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ θρησκεία.***

Ὁ διαπρεπὴς καθηγητὴς τῆς Σανσκριτικῆς γλώσσης κ. Οὐΐλλιαμς λέγει: «Κατὰ τὰ 40 ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα καταγίνομαι, ἴσως περισσότερον παντὸς ἄλλου ζῶντος Εὐρωπαίου, μὲ τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Μέσης 'Ανατολῆς (τὰς Βέδας τῶν Βραχμάνων, τὰς Πινάνας τῆς Σίβα καὶ Βίσνου, τὸ Κοράνιον τῶν Μωαμεθανῶν,

τὴν Ζὲνδ-αβέστα τῶν Περσῆ, τὴν Τριπιτάκαν τῶν Βουδδιστῶν, κτλ.), εὗρον ὅτι ἡ θεμελιώδης ἰδέα—τὸ διαπασῶν—ὅλων αὐτῶν τῶν συγγραμμάτων εἶναι ἡ «*σωτηρία δι' ἔργων*». Ὅλα τὰ θρησκεύματα ταῦτα διδάσκουν ὅτι ἡ σωτηρία ἑκάστου ἀνθρώπου πρέπει νὰ ἐξαγορασθῇ διὰ τῶν καλῶν αὐτοῦ ἔργων. Ὁ Βούδδας διὰ τὴν σωτηρίαν ἀπαιτεῖ, ἐκτὸς τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, «ὀκτὼ θεμέλια καλῆς διαγωγῆς». Ὁ Μωάμεθ ἀπαιτεῖ ὄχι μόνον πίστιν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν θεόθεν ἀποστολήν του, ἀλλὰ καὶ προσευχάς, νηστείας, ἐλεημοσύνας καὶ ἱεροτελεστικὰς πλύσεις. Ο Κομφούκιος λέγει ὅτι «πᾶσα εὐλογία, τὴν ὁποίαν ὁ οὐρανὸς δύναται νὰ δώσῃ, δίδεται ἀποκλειστικῶς ὡς ἀμοιβὴ ἀνθρωπίνης προσπαθείας». Ἀλλὰ τί λέγει τὸ Εὐαγγέλιον; «Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται» (Ἐφεσ. β΄. 8,9). Τὸ Εὐαγγέλιον δὲν ἐξαρτᾷ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ ράκη τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης του, ἀλλὰ λέγει ἀπεριφράστως (καὶ τοῦτο εἶναι ἡ «καλὴ ἀγγελία» πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν) ὅτι τὴν σωτηρίαν τὴν δίδει ὁ Θεός, ὁ μόνος δυνάμενος νὰ σώσῃ, καὶ τὴν δίδει ***δωρεάν,*** διὰ τὴν ἀξιομισθίαν οὐχὶ ἡμῶν, ἀλλὰ τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Δικαιωθέντες ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. ε΄. 1). «Εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν (εἰς μάτην) ἀπέθανε» (Γαλάτ. β΄. 21). Ὅταν λοιπὸν ὑπάρχῃ τοιαύτη θεμελιώδης διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων (ψευδῶν) θρησκευμάτων, ποία «ἀδελφότης» δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ αὐτῶν; Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔχομεν τὰ ἔργα, ἅτινα ζητεῖ ὁ Βούδδας, ὁ Κομφούκιος, ὁ Μωάμεθ, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν Χριστὸν—καὶ μεταξὺ τῶν δύο, χάσμα ἀγεφύρωτον.

Ἄλλη ριζικὴ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ παντὸς ἄλλου θρησκεύματος εἶναι ἡ ἑξῆς: Ὁ μὲν Χριστιανισμὸς ὑπέστη κατὰ καιροὺς διὰ μέσου τῶν αἰώνων διαφθορὰς ἀπὸ μέρους ἁμαρτωλῶν, ἰδιοτελῶν καὶ ἀναξίων Χριστιανῶν, ἡ πηγή του ὅμως καὶ ἡ ἀρχική του διδασκαλία ἦσαν καὶ παραμένουν ἁγναί. Αἱ λοιπαὶ ὅμως θρησκεῖαι εἶναι διεφθαρμέναι καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς πηγάς των. Τί ἀνηθικώτερον ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων; Ἡ φρικώδης ἀκολασία τῆς σημερινῆς Ἰνδικῆς θρησκείας (Hindu), εἰς τοὺς ναοὺς τῆς ὁποίας ὑπηρετοῦν 4,000,000 πόρναι, δὲν εἶναι διαφθορὰ ἢ παραφθορὰ τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ· αὐτοὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ θρησκεύματος τούτου βεβαιοῦν ὅτι ἡ ἀκολασία αὕτη ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον λειτουργίαν τοῦ δόγματός των, τὴν ὁποίαν κανεὶς δὲν διενοήθη νὰ καταργήσῃ ἢ νὰ μετριάσῃ. Τὴν πολυγαμίαν καὶ τὴν σφαγὴν τῶν ἀπίστων διδάσκει ἐπισήμως τὸ Κοράνιον. Ἐξ ἀντιθέτου, ἡ Ἁγία Γραφὴ σαφῶς καθορίζει ὅτι Χριστιανοὶ εἶναι μόνον οἱ ἀναγεννηθέντες ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ παρ' αὐτῶν ἀπαιτεῖ ἁγίαν ζωήν, καθαρότητα καὶ ἐφαρμογὴν ὅλων τῶν ἀρετῶν, ὧν πρότυπον ὑπῆρξεν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ποία λοιπὸν σύγκρισις ἢ «ἀδελφότης» δύναται νὰ ἐννοηθῇ μεταξὺ Χριστινισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων θρησκευμάτων;»

Καλὴ εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη ἀδελφοσύνη, ἤτοι, ἡ συναίσθησις καὶ ἀναγνώρισις ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι, ὡς εἶπεν ὁ Παῦλος, ἐξ ἑνὸς αἵματος, ἀδελφοί, πλάσματα τοῦ αὐτοῦ Δημιουργοῦ, μέλη τῆς αὐτῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας Ἀλλὰ

ἀδελφοσύνη εἰς τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας, μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ εἰδωλολατρῶν εἶναι κάτι ἐντελῶς ἀκατανόητον. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι νὰ ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν ψευδῶν θρησκειῶν καὶ νὰ κερδήσῃ πάντα ἄνθρωπον πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης διὰ τὴν σωτηρίαν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΠΟΙΚΙΛΑ

—*Αἱ ἀθρόαι προσχωρήσεις* εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν ἐν Αὐστρίᾳ, κατὰ τὰ ἐπίσημα δελτία κατὰ τὸ ἔτος 1934, ἀνῆλθον ἐν συνόλῳ εἰς 25.140 ἄτομα ἐνήλικα. Ἐκ τούτων 7.415 προῆλθον ἐκ τοῦ Ρ Καθολικισμοῦ, 174 ἐξ ἄλλων θρησκευμάτων, καὶ 17.551 δὲν ἀνῆκον προηγουμένως εἰς κανὲν θρήσκευμα. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπεχώρησαν τοῦ Εὐαγγελικοῦ δόγματος 1696 ἄτομα. Τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1935 ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ἐν Αὐστρίᾳ ἠρίθμει 308.957 κοινωνὰ μέλη. Ὡς γνωστὸν κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν ταῖς Εὐαγγελικαῖς Ἐκκλησίαις κοινωνὰ μέλη εἶναι μόνον ἐνήλικοι, οἵτινες ἔδωκαν δημοσίαν ὁμολογίαν πίστεως· ἑπομένως ὁ ὡς ἄνω ἀριθμὸς δὲν συμπεριλαμβάνει τὰ τέκνα τῶν Εὐαγγελικῶν οἰκογενειῶν.

—*Παλαιοὶ Πολεμισταὶ περὶ πολέμου.* Εἰς τὸ τελευταῖον Συνέδριον τῶν Παλαιῶν Πολεμιστῶν τῆς Γαλλίας, συνετάχθη ψήφισμα χαιρετισμοῦ πρὸς τοὺς Παλαιοὺς Πολεμιστὰς τῆς Γερμανίας ἔχον ὡς ἑξῆς: «Διακηρύττομεν μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀτομικῆς πείρας ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ δημιουργοῦν τοὺς πολέμους, δὲν λαμβάνουν μέρος εἰς αὐτούς, καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ λαμβάνουν μέρος, δὲν εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ ἔχουν κέρδη ἐκ τῶν πολέμων. Τί ἄλλο θέλομεν, σεῖς καὶ ἡμεῖς, εἰμὴ ἔντιμον εἰρήνην διὰ τὴν Γερμανίαν, διὰ τὴν Γαλλίαν, δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην; Θέλομεν εἰρήνην βασιζομένην εἰς τὸν σεβασμὸν τῶν δικαίων ἑκάστου λαοῦ, καὶ θέλομεν τάξιν, εἰς τὴν ὁποίαν κάθε ἔθνος θὰ ὑπέχῃ εὐθύνην διὰ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν. Λέγομεν πρὸς ἐσᾶς, τοὺς Γερμανοὺς συντρόφους, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ νὰ συμφιλιωθῶμεν. Πρέπει νὰ διδάξωμεν τοὺς λαούς μας νὰ ἐννοοῦν καὶ νὰ ἀγαποῦν. Κάμνομεν τὴν ἔκκλησιν αὐτὴν μὲ ἀνοικτοὺς βραχίονας». Εἰς τὴν ἔκκλησιν ταύτην οἱ Γερμανοὶ Παλαιοὶ Πολεμισταὶ ἀπήντησαν ὡς ἑξῆς: «Δικαιούμεθα σήμερον νὰ ὑψώσωμεν τὴν φωνήν μας ὑπὲρ τελείας συνεννοήσεως μεταξὺ τῶν δύο ἐθνῶν μας καὶ ὑπὲρ τῆς παγιώσεως ἐντίμου εἰρήνης ἐν Εὐρώπῃ. . . . Ἀποστρεφόμεθα τὰ σκοτεινὰ ἐκεῖνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἔχουν συμφέρον νὰ ἐξεγείρουν τοὺς δύο λαούς μας κατ' ἀλλήλων. Καλοῦμεν καὶ τὰς μητέρας καὶ τὰς συζύγους τῶν 10.000.000 νεκρῶν μας νὰ ὑπενθυμήσουν τοὺς λαούς μας τὰ 10.000.000 τῶν ξυλίνων σταυρῶν, ὑπὸ τοὺς ὁποίους κοιμῶνται οἱ υἱοὶ καὶ σύζυγοι αὐτῶν τὸν αἰώνιον ὕπνον. . . . Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι μόνιμος εἰρήνη καὶ φιλία μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας θὰ ἐσήμαινε νέαν ζωὴν διὰ τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον καὶ αἴσιον μέλλον διὰ τὰ παιδιά μας. Οἱ Γερμανοὶ Παλαιοὶ Πολεμισταὶ ἀποδέχονται μὲ ἐνθουσιασμὸν τὴν φιλίαν, ἣν τοῖς προτείνουν οἱ Γάλλοι σύντροφοι, διότι εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ἐκ τῆς καλῆς συνεννοήσεως τιμίων ἀνδρῶν εἰρήνη καὶ εὐλογία θὰ προκύψῃ διὰ τὰς δύο χώρας μας, διὰ τὴν Εὐρώπην καὶ διὰ τὸν κόσμον ὁλόκληρον!»

—Ὅταν ἔτσι ὁμιλοῦν καὶ σκέπτονται οἱ γνωρίσαντες ἐκ τοῦ πλησίον τὸν πόλεμον, ὅταν ἦναι γνωστὸν ὅτι τὴν σήμερον κανεὶς λαὸς δὲν θέλει τὸν πόλεμον, πῶς τολμοῦν αἱ Κυβερνήσεις νὰ γίνωνται τὰ ὄργανα τῶν βιομηχάνων τοῦ πολέμου, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν νὰ δημιουργήσουν νέους πολέμους χάριν νέων κερδῶν εἰς τὰ θηλάκιά των;

—*Αἱ γυναῖκες ὡς ἰατροὶ ἱεραπόστολοι.* Γερμανική τις ἐφημερίς, ἡ «Φράσυ», δημοσιεύει τὴν ἑξῆς στατιστικὴν τῶν γυναικῶν ἰατρῶν, αἵτινες ὑπηρετοῦν ὡς ἱεραπόστολοι. Αἱ περισσότεραι ἐργάζονται εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου μεταξὺ 323 ἑκατομμυρίων πληθυσμοῦ εὑρίσκονται 550 τοιαῦται ἰατροὶ ἱεραπόστολοι· ἐξ αὐτῶν 44 εἶναι Ρ Καθολικαί, καὶ 506 Εὐαγγελικαί. Εἰς τὴν Κίναν ἐπὶ πληθυσμοῦ 438 ἑκατομμυρίων ἐργάζονται 130 γυναῖκες ἰατροὶ ἱεραπόστολοι. Εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἀφρικὴν μόλις 20 τοιαῦται ὑπηρετοῦν, καθότι τὸ κλῖμα εἶναι βαρύτατον καὶ αἱ λευκαὶ γυναῖκαις δὲν ἀντέχουν.

—*Ὁ ἐπίσημος ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Ἰαπωνίας* ἤρχισε νὰ ἐκπέμπῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁμιλίες Χριστιανικοῦ περιεχομένου, ὑπὸ Ἰαπώνων ἱεροκηρύκων Χριστιανῶν.